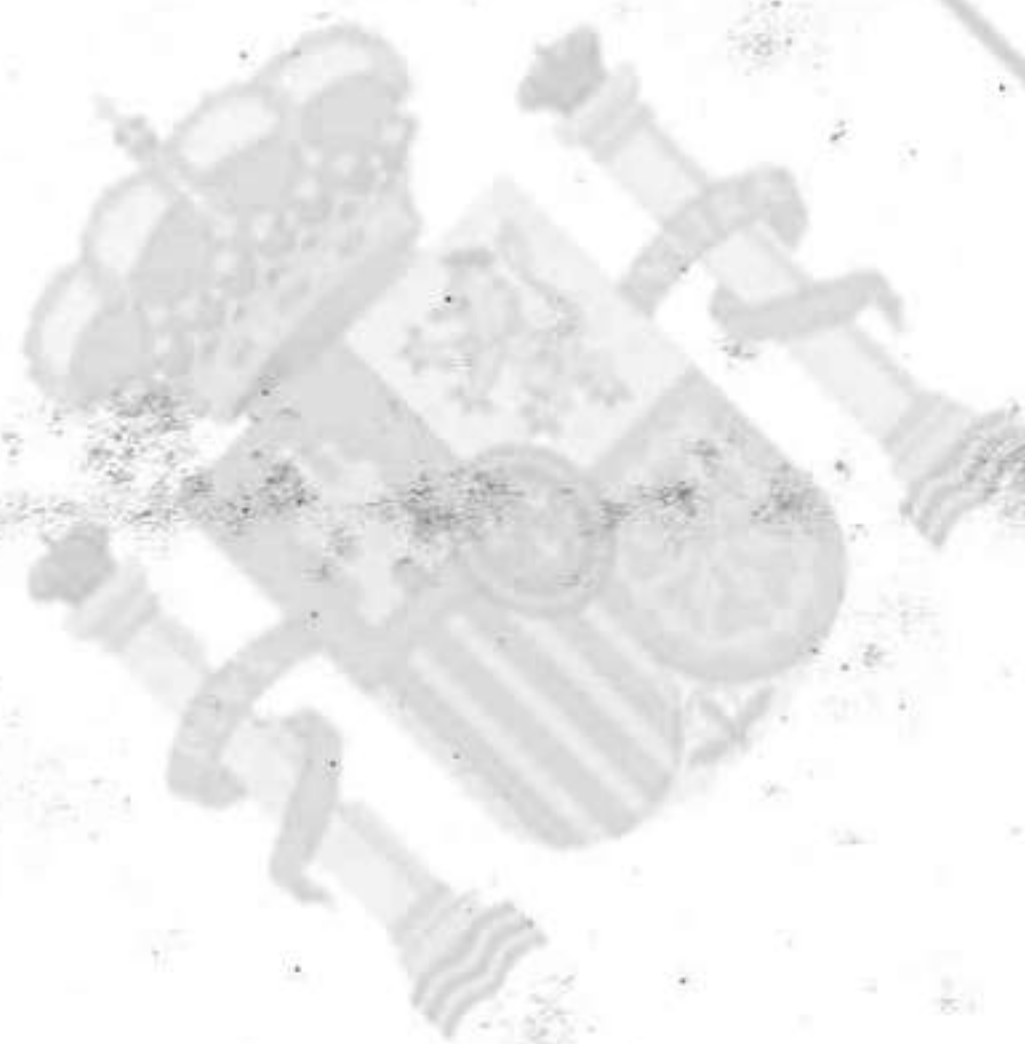
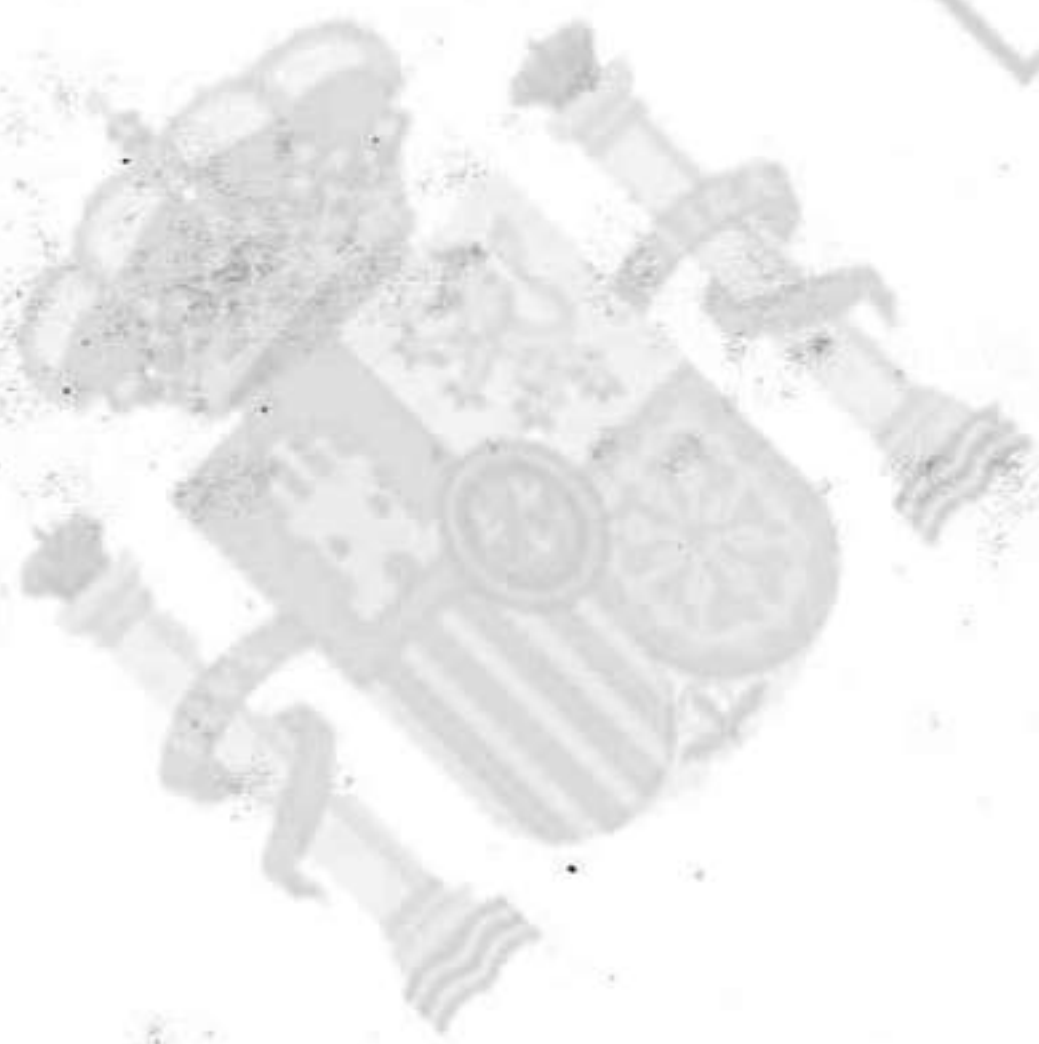

LA RENAIXENSA

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

LA RENAIXENSA

REVISTA CATALANA
ILUSTRADA

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

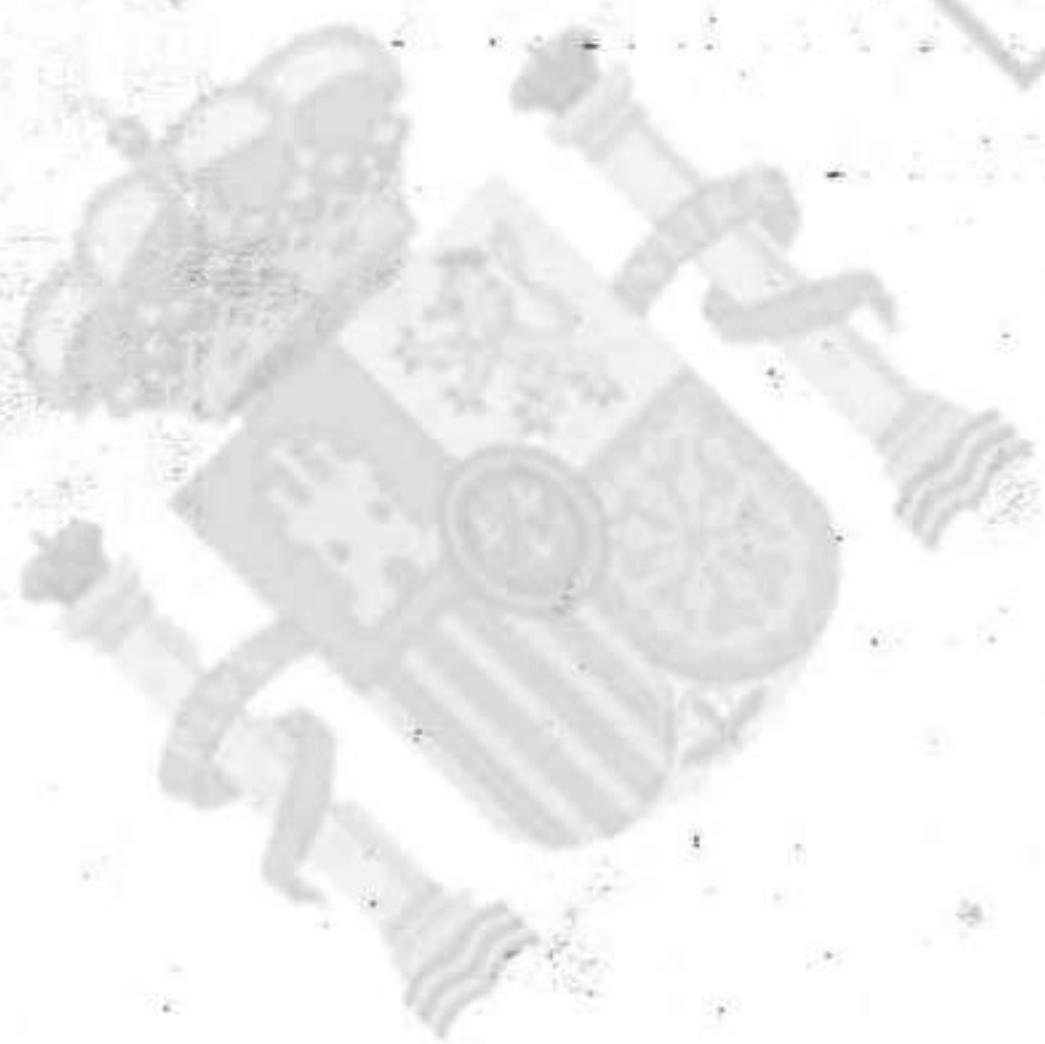
Carrer de la Portaferrissa, 18, baixos.

BARCELONA.

Lema Serra dib.

GÓMEZ SC

MINISTERIO
DE CULTURA

TAULA

	<u>Pág.</u>		<u>Pág.</u>
ALSINA, SIMON		CASADEMUNT, JOAN.	
Un bateig..	284	De Girona á Perpinyá. . .	248
AMER, MIQUEL VICTORIÁ.		CREUS, TEODORO.	
A la vora del mar.. . . .	259	Una visita á Poblet. . . .	298
ARMET, SALVADOR.		FRANQUESA, JOSEPH.	
Revista musical	146	La cansó del segador. . . .	35
BALAGUER Y MERINO, ANDREU.		L' alé dels roures.	201
Lo Carnestoltas á Barce-		GENIS Y AGUILAR, MARTÍ.	
lona en lo sigle xvii. . . .	54	Zula.	91
Bibliografía.	315	GUIMERÁ, ANGEL.	
BALARI, JOSEPH.		Los camps Catalaunichs..	355
En Damiá Campeny y Es-		LA REDACCIÓ	
trany.	38	Nostra denuncia.	370
BARADO, JOSEPH.		LLORENTE, TEODORO.	
Ruinas y Recorts.	349	Lo Rat-penat.	194
BARTRINA, JOAQUIM MARÍA.		MALUQUER VILADOT, JOAN.	
Sobre una cansó infantil..	77	Recorts de viatge.	239
BERTRAN Y BROS, PAU.		Bibliografía.	368
Madrigal.	144	MASFERRER, JOSEPH.	
CALVET, DAMAS.		Una bruixa en la cambra	
Las dentetas..	312	del torment.	189

La Renaixensa

	Pág.		Pág.
MATHEU, FRANCESCH.		Eclipse de lluna.	361
Marius.	33	PUIGGARÍ, JOSEPH.	
MIRÓ Y FOLGUERA, JOSEPH.		Las costums de Barcelona	105
Correspondencia.	40	P. J.	
MOLINS, ANTONI.		Bibliografia.	367
Redempció.	145	RAMON Y VIDALES, JAUME.	
MONCERDÁ, DOLORS.		Comptes avant comptes alegres.	313
Ma corona.	309	RIERA Y BERTRAN, JOAQUIM.	
MORAGA, J.		De bella nit.	199
Teatres.	98	ROCA, J. NARCÍS.	
NEGRE Y CASAS, JOAQUIM.		Pide más que un catalan.	49
Donació ó heretament en capítols matrimoniais.	110	Catalunya per las provin- cias.	321
OLLER, NARCÍS.		SANPERE Y MIQUEL, SALVADOR.	
Quatre mots sobre la poli- cía urbana y ornat de Barcelona.. . . .	177	Orígens y fonts de la na- ció catalana. 153, 209, 265, 327	
O. Y.		SARDÁ, JOAN.	
Las Arts en la Exposició de Paris. 27, 81, 132		Bibliografia. 38, 95, 365	
PELLA Y FORGAS, JOSEPH.		UBACH Y VINYETA, FRANCESCH.	
La renaixensa de Portugal		Madrigal.	144
PONS Y MASSAVEU, JOAN.		VILANOVA, EMILI.	
Del natural.	203	Los toros.	121

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

GRANS EXEMPLES¹

III

LA RENAIXENSA DE PORTUGAL

Nao ha no mundo um povo com mais amor á sua nacionalidade, do que o nosso. As tradições da nossa historia o attestam.

A. J. FIGUEIREDO GUIMARAES.

SPANYA y Portugal son duas nácions que «semblan destinadas á formarne no mes que «una. Si jutgém pel mapa, no s' troba cap «rahó plausible perque separats tinguém de «viure. Cap rengle de montanyas ni cap riu «'ns divideix, unas y altres son continuació de nostra terra. «Per llevant, tramontana, y mitj-dia cenyím á Portugal;

¹ Véjas LA RENAIXENSA, del día 31 de Janer d'enguany, núm. 2, LA RENAIXENSA DE IRLANDA; y la del 15 de Mars, núm. 5, LA RENAIXENSA DE HUNGRIA.

«qui guaytás aquella zona que constitueix lo vehí reyalme
 «no sospitaria que fos una terra independent, abans la
 «tindria per una de las provincias espanyolas. Ab mes
 «facilitat se compendria que no fossen de Espanya las
 «provincias vascongadas, la Navarra, l' alt Aragó y 'l
 «Principat de Catalunya: sia com vulla trobám allí una
 «frontera natural en las voras del Ebro»¹

Ab aquestas paraulas del nostre Balmes queda formulada la pregunta, y cuasi tota la argumentació de molts unitaristas iberichs, que no volen reconeixer que las *fronteras naturals* entre 'ls pobles, deuen cercarse mes que en la corrent dels rius, que no pas en la corrent de la sanch de las rasses, y que las planas de la historia imparcialment estudiada serveixen mes que las capritxosas crestas de las montanyas pera plantar las fitas de las *nacionalitats* quan se vol passar de la geografia física á la política.

INDEPENDENCIA DE PORTUGAL

Era un comte valent y afortunat, vensedor dels musulmans, qui posá la primera pedra de la dinastía y va restaurar la vella nacionalitat Lusitana; se deya aquest Alfons Enriquez y era fill del comte Enrich que morí com á vassall encara del rey de Castella. Molt bè s' es dit que las dinastías capdals ixen de las esglesias ó dels camps de batalla. A Portugal nasqué la dinastía y la independencia de la patria en la batalla de Ourique, que fou senyalada com una de las més pahorosas desfetas que 'l poder dels árabes tingué en la Iberia Occidental (25 de Juliol de 1139). Abans de comensar la acció, l' exércit proclamá, ab gran goig y soroll, al comte Alfons com á rey de Portugal, y la millor sanció d' aquest acte fou la la victoria; mes pera la proclamació y sanció que podriam

¹ BALMES.—*La revolucion de Portugal.—Escritos politicos, edit.* Madrid 1847, pág. 682.

dir jurídica, se reuniren las Corts famosas de Lamego, en las que va véurers una de las escenas mes conmovedoras en la historia dels pobles, y aixó fou, que com se proposás á las Corts aplegadas la delicada qüestió del vassallatje á Castella, alsárentse de cop tots los diputats y espasa en má declararen que eran independents y que fora del rey de Portugal no havían de reconeixér cap altre senyoria sobre la terra. ¹

TENTATIVA DE ANEXIÓ Á CASTELLA.

ALJUBARROTA.

Moria l' any 1383 lo rey D. Fernando de Portugal deixant de sa estada en aquest mon ben dolenta recordansa. Una filla també deixava pera continuar y encara aumentar en lo reyalme las desgracias que hi havia fetas lo seu pare. Com que era casada ab D. Joan I rey de Castella, de aquí s' esdevingué un bon pretext per part dels castellans pera resucitar las antigüas pretensions de domini sobre la terra Lusitana, y per part de Portugal, una ocasió de mostrar que la sanch dels que juraren en las Corts de Lamego la independencia de la terra no s' havia pas degenerada.

Gobernava 'l reyalme la viuda na Elianor de Tellez y no ab cristianas virtuts ans ab vida poch recaptada y fins escandalosa; fent que la magestat no servás prestigi ó amor en la voluntat del poble, qui, com en aytals occasions sol esdevenir, va posar la seua estimació en un príncep de la casa al qui exaltá ab tanta veneració y respecte com si s' tractás de un rey llegítim. Ben llegítim era per naixensa D. Joan, gran mestre de la orde de Avís; mes era gentil cavaller y brau, y resplandía ab virtuts que á las de la Cort y de totas las gents de sanch reyal

¹ A. BOUCHOT.—*Histoire de Portugal*.—A. HERCULANO.—*Historia de Portugal*, tom. I, livro II. Lisboa, Bertrand 1853.

eclipsava; podia endemés dir, que en sa empresa l'ajudavan sas bonas qualitats, los seus bons amichs y... la falta de política de D. Joan I de Castella.

Com de fet, lo rey dels castellans frisava desordenadament en ganas de probarse la corona portuguesa, que pel dret de sa esposa Beatriu en termes de monarquia hereditaria li pertocava; y així li faltá temps pera nominalment proclamarse rey de Portugal y batren grans pecunias de moneda ab efigies y lletras en que clarament los seus drets publicava, y omplint ab ellas los mercats portuguesos, cosa vana y pretenciosa que va ésser, naturalment, de malveure per la gent de la terra. En aquest punt en que no mes faltava una excusa pera declarar enemich á D. Joan I, tingué aquest lo mal pensament de entrar per las fronteras ab un lluhit exércit, que no trobá per tot arreu més que derrotas, que eran altres tantas rahons ab que 'l partit y la popularitat de D. Joan de Avis se fortaleixia.

Era aquesta tant gran, que ja en las Corts reunidas se tractava de la llegitimitat y drets que D. Joan tenia á la corona portuguesa y encara mes, que com las Corts s'embranquessen en intermenables debats en que s'emrollavan tants de teólechs y juristas, lo poble se n'entrá per las Corts, trencant ab gran brugit las discussions y proclamant al bastart d' Avis rey de la terra portuguesa.

Y aixó succehia per l'any 1385, mentrestant que 'ls castellans, aplegant un poderós exércit, sotsmovian lo partit de Dona Beatriu, passavan á mata y degolla algunas vilas de la frontera que s' resistiren, posavan foch en los camps y talment pareixia que tot se n'entrava. Ab aixó s'aixecá com una creuhada nacional y essent lo bras de la clerercia tan afecte á la causa del poble fins lo mateix papa Urbá VII va concedir indulgencias als que prenian las armas pera defendre la terra. Los cossos de tropas aviat s'aplegaren formant gran pero desigual exércit y arribaren cara cara dels castellans manats pel seu mateix rey, que malalt y tot, com á bon rey, rey de aquells temps, las suas tropas dirigia.

Als 15 de Agost de 1385, formant tres cossos de exèrcit se tiravan al combat en los camps de Aljubarrota 30,000 castellans contra 11,000 portuguesos. Lo camp de batalla fou ben mal escullit, com se vejà en los primers instants de la brega, en que l' centre del exèrcit fet de gent triada, embestí las posicions dels portuguesos, sens que 'ls cossos flanquejants l' ajudassen, puix per lo trencat y estrany del terror que trepitjavan no pogueren móures. Enlluernats pel sol y la polsaguera 'ls caballers del centre reberen uná descárrega de un enginy de guerra desconegut, quasi infernal, que ab gran retruny reboté una pilota de ferro que matá de cop á dos homens, y aquí fou tan gran l' esparverament, que si molts no prengueren la fugida fou perque un soldat dalt dels estreps y 'ls brassos alts ab veu gran cridava—«Coratje! coratje! la mort de eixos dos «homens es un judici de Deu. L' un havia mort á un capellá dihent la missa y l' altre havia comés adulteri. Ja «la venjansa del cel está complerta; lluytém!»

Al cap de algunas horas la desfeta dels castellans era irreparable y ho veyá son rey, que trist y malaltís descalcava de una mula de marxa suau pera muntar un bon trotador caball que ben aviat l' allunyás dels camps de Aljubarrota.

DECADENCIA DE PORTUGAL

ALCAZARQUIVIR. — UNIÓN PACCIONADA DE PORTUGAL Á
LA CONFEDERACIÓ MONÁRQUICA ESPANYOLA.

Jamay poble del mon ha tingut la trista y soptada decadencia de Portugal: com una de aquestas antigas y poderosas casas payrals que desapareixen ó s' ensorran quan la desgracia 'ls dona un hereu jove y desbaratat, aixís ab lo regnat del célebre D. Sebastiá la patria portuguesa va enfonsarse. Y no es perque aquest rey fos un mal hereu del reyalme que va pertocarli, ans fou home de grans pensaments, y caballer brau y valent y be quasi home

que no pertanyia á sa centuria. Posás en lo cap la ideya, que més sembla cosa del temps dels creuhats, de conquistar á la fe cristiana 'ls innumerables pobles de moros del Nort de África, y vingueli á punt, per sa desgracia, lo haver sigut despossehit Muley Mahomet de sos reyalmes de Fez y de Marroch per son oncle Muley Moluch.

Demanant consell D. Sebastiá á Felip II de Castella, de qui era nebot, en unas vistas que tingueren en lo monastir de Guadalupe (desembre 1576) va trobar la primera contradicció de sas esbojarradas il·lusions, en la fredor del rey del Escorial, de aquell que ab sa política feya tremolar tots los pobles de la terra, y que de segur per aquells dias y en la retirada celda en que tingueren las conferencias va entreveure la possibilitat de la unió ibérica.

No per aixó 's va deturar lo portugués, ni per las protestas de las Corts, ni per las representacions de la noblesa, los consells de la seua mare y del cardenal Enrich, los mateixos senyals del cel ¹ y fins las cartas de Muley Moluch fentli bonas y rasonables propostas. Partí, y ab ell la sort de Portugal, dret al suplici que apar preparat li estava en los camps de Alcazarquivir, y, lo dia 4 de Agost de 1578,

... aquel dia fatal aborrecido,
que Lusitania mísera suspira
desnuda de valor, falta de gloria...

moria l' rey D. Sebastiá d' un cop que un cadí ab l' alfanch, tot assolintlo en la cara, 'l tombava de caball en mitj de la barreja. Muley Moluch, portat dins de una lli-tera tapada, havia mort al comensar la batalla, pero de malaltía, y saberen amagar tan bé la seua mort los qui l' voltavan, que quan durant la brega un capitá venia á consultar ó pendre ordes, l' alcayt de la guarda ficava 'l

¹ En la nit del 9 de Novembre aparagué una estrella ab cua que com sempre fou com un terrible pressagi per las gents mes populars.

cap per la finestreta de la llitera com pera preguntar y, en son nom las ordes s'expedían.

—«¡Ploreu, senyors; ploreu, ciutadans y poble tot, per «vostre rey D. Sebastiá, que es mort! ¡ploreu sa juventut «malaguanyada, pus que morí en guerra contra moros «per servey de nostre senyor Deu y aumentació de sos «reyalmes!»—un vell cridava aquestas paraulas, rompent un escut endolat, lo dia que las solemnes honras de mort á Lisboa's celebraren... ¡Ah! mes bé podia haver dit:—*¡Ploreu las llibertats y la independencia de Portugal!*

Sí, las llibertats y la independencia, que per l'entretant se posaren en mans del cardenal Enrich, alsat rey, pero que per la seua vellesa é impossibilitat de successió, pasaren á mans de Felip II de Castella, un dels mes prop parents de la dinastía. Fou per demés que l'vell cardenal ab son patriotisme demanás á Roma las necessarias llicencias pera casarse, puix Felip de Castella tenia un embaixador que cuidava prop del papat de que may mes se despatxassen; era també inútil y contraproducent que consultás als jurisconsults portugueses sobre la successió de la corona, puix Felip de Castella, per medi de un altre encara mes llest embaixador, Cristófol de Mora, ja per endevant consultat y compromés los havia.

Y aquí no parava encara tota la manyosa política del gran rey del Escorial. Per una part procurava ab promesas y esperansas de moltíssimas mercés ferse ben á voler de la noblesa de Portugal, aixís que procurava coneixer las preocupacions y necessitats de cada personatge y feya de no escassejar tota mena de medis é influencias. Sabia que 'l bras dels nobles era l'únich que era conquistable, ja que l' de la clerercia en general y fins lo mateix papa no era gayre afecte á Felip II, y en quant al del poble, diu lo mateix autor castellá, que las gents deyan que primer se donarian als inglesos y fins al mateix turch ans que al rey de Espanya¹. No s'descuydava tampoch de

¹ LAFUENTE *Historia general de España*, part. III, lib. II, cap. XVI.

protestar á cada ocasió de que ningú, ni l' mateix poble de Portugal tenian dret á nomenar successor á la corona, que per ésser aquesta hereditaria, á ell, com á mes prop parent li pertanyia. La veritat es, que á mes de aixó tingué sort Felip II del poch prestigi dels altres pretendents: era un de ells lo bastart Antoni, prior de Crato, home revoltós y ardit, pero lleuger y desconcertat; era l' altre, ab mes llegítims drets, la duquesa de Bragansa, quals descendents 160 anys després havian de possehir lo trono que llavors per debilitat y malaventura perdian.

Se desenrotllaren mes depressa las escenas de aquest drama ab la mort del rey cardenal Enrich, qui deixá per succehirlo cinch governadors y defenedors del reyalme de Portugal, havent proclamat avans de morir y en plenas Corts, los majors drets de Felip II de Castella. Vinguda la hora de obrar per las armas, l' exércit castellá manat pel famós duch de Alba, entrá pel territori, y Portugal decaygut, esmortit per la desfeta del rey D. Sebastiá y 'ls últims desordes, no pogué com altras vegadas fer una formal resistencia.

La *unió* ibérica va quedar feta, y hem dit *unió* que no pas *unitat*, que es lo que alguns avuy en dia somnian, puix que entre altres capítols que va jurar aquell poderosíssim rey y polítich, ab tot y haver entrat per forsa de armas y ser llavors son exércit lo mes prepotent de Europa, fou 1.er *guardar todos los fueros y costumbres, privilegios, y exenciones concedidos á estos reinos (de Portugal) por sus Reyes.* 2.º *Cuando uviere córtes tocantes á este reyno serán dentro dél, y que en otras ningunas se podrá tratar, ó determinar alguna cosa que le toque...* 4.º *Que todos los cargos superiores y inferiores de justicia, y de hazienda, y qualquier gobierno no puedan darse á ningún extraño sino á los portugueses...* 8.º *Que el oro y la plata que se hiziere en moneda (que será todo el que viniere al mismo reyno de su dominio) no tendrá otra nota que las armas de Portugal sin mezcla alguna, etc.*¹

1 LAFUENTE en lo mateix capítol.

Lo tant anomenat déspota del Escorial va creure que no podia fer altra cosa en justícia, y Portugal va quedar unit llibrement y ab pacte á la confederació monárquica espanyola com Catalunya, València, Mallorca, Aragó y Navarra s' uniren á Castella, semblament al sistema dualista de Austria-Hungria, y com ho voldria estar ab Inglaterra la desgraciada Irlanda. ¹

LAS DUAS TENDENCIAS—REVOLUCIÓ DE 1640

— EMBAIXADAS ENTRE PORTUGAL Y CATALUNYA.

Si voliam embrancantse en la filosofia histórica sabriam per quina causa la unió de Portugal ab Espanya no podia llavors, ni may podrá, esser perdurable. Dins de la península ibérica lluytan ja fa molts siccles duas tendencias ben oposadas, com lluytan també en la política de tota Europa, ço es: la tendencia de las rasses unitarias, concentradoras, assimiladoras contra la tendencia descentralisadora, libre y autonomista. Ab lo Renaixement pagá y sensual del siccle xvi prengué gran volada la primera y ja un sigle despres Fransa vejé son apoteosis ab lo cesarisme de Lluís xiv, y ab la democracia dels jacobins que malmeteren y desvirtuaren la Revolució: per aquest motiu avuy de aquesta tendencia se n' diu ab exactitut «la ideya francesa»; la segona tendencia s' extengué ab lo cristianisme y prenent en la Edat Mitjana vigor y vida, s' ha sostingut ab mes forsa en las nacions en que l' Renai-

¹ JERONIMO DE FRANCHI CONESTAGGIO (*gentilhuomo genovese*) *Dell' Unione del Regno de Portogallo alla Corona di Castiglia*, Génova. Bartoli 1589, en son llib. I, pág. 28 diu, y es cosa molt notable de que no n' parla en LAFUENTE, que la gran noblesa castellana mirava ab desconfiansa la unió ab Portugal, tement la influencia de la noblesa portuguesa en la cort de Felip II per l' estil de lo que s' vejé ab la flamenca en la de Carles V, y que andemés la petita noblesa y la manestralleria desitjaven á Portugal separat, perque aixis servia de refugi pels fugitius de la tirania. Recomaném aquesta noticia als iberitas del dia de avuy pera recordar la popularitat de la seua ideya en altres siccles.

xement gentilich fou de menor valensa, per 'ella muntaren al suplici los desgraciats girondins en la revolució francesa; per ella s' constituí la federació de Nort América; per ella no morirá Polònia ni Irlanda; Hungría, Grecia guanyaren sa autonomia, la confederació alemanya se sostindrà quan cáygue 'l mateix imperi, per ço n' han dit «*ideya alemanya*».

Dins d' Espanya aquestas duas tendencias podrian dir-se «*ideya castellana*» la primera é «*ideya aragonesa*» la segona. Aragó y Catalunya aplegats pero no assimilats, conquistaren Valencia, Mallorca, Córcega, Cerdenya, Sicilia y Nápoli, per donalshi respectivament corts, lleys propias, en una paraula, autonomia. Al contrari de Castella que conquistá per devorar, assimilar Lleó, Galicia, Andalusía imposantlos una sola legislació política y en unas solas corts Castellanas cridant llur representació. Ara bé, la consecuencia de las anteriors premisas deixo dirla á un dels mellors pensadors de nostra renaixensa ab las següents paraulas: «La preponderancia de la ideya castellana dugué la separació de Nápoli, de Sicilia y de Portugal de la monarquía espanyola.»¹ Portugal en cambi s' haguera agermanat ab la ideya aragonesa.

Be n' hi ha prou ab lo dit pera compendre donchs com Castella no podia servarse unida ab Portugal ab una mena de govern que mes, que tots altres, requereix moderació y mutuo respecte. Las mostras de estimació ab que volgué agermanar al poble conquistat foren aquestas: la concessió de moltes y molt grans contribucions, lo cuydarse ab tan paternal amor dels afers portuguesos en tal que s' encarregá de que tots los oficis reyals ó populars fossen servits per gent castellana, y en fi, tan gran fou la seua bona voluntat que en aquella natural propensió del amor per confondre en una sola las duas personalitats enamoradas, li oferí una abrassada tan ferma com la de

¹ De uns notables pensaments publicats en lo Setmanari ampurdanés *El Faro Bisbalense*, per D. JOAQUIM SITJAR (11 Octubre 1868).

que cessessen las corts portugueses, així com á Galicia, Lleó y Andalusia ja com altra provincia de la corona anassen los descendents dels héroes de Ourique y Aljubarrota á seure en las corts castellanas. ¹

La ingénita afició de la rassa vencedora, donchs, sobre la prudencia de Felip II va imposarse y mes sobre 'l trist govern de Felip III y IV, ja sense prudencia. ¿Qué havia de succehir si hi havia veritable *nacionalitat* portuguesa? —«La revolució de 1640 fou indispensable com la renaixensa de un poble que esclau panteixava y la gloria del «qual eclipsada havia de tornar á resplandir.» ²

Glopadas de fumera y guspiras del foch que s' encenia aparesqueren l' any 1637, rebombori en algunas ciutats y una revolta en los Algarves: mentrestant á Madrit se procurava que tota aquella fortuna de tempestat que al lluny retrunyia l' papa la esbargís ab excomunions y censurás mes, desde la cadira de S. Pere: l' papa prudentment s' excusava car be va coneixer que tota aquella malura ab aygua beneyta no s' guriria.

No podia esser per altra part que no s' sapigués á Roma que tota la clerercia portuguesa, y senyaladament los jesuitas, eran en cos y ánima dins de la conspiració nacional com hi eran també los demés elements de la societat. Era aquesta opinió no sols per la restauració de la patria, sino per la del trono portugués, anant abduas cosas aplegadas en lo cor de molts portugueses, bo y 'ls projectes llavors de república federativa, desde l' dia en que una y altra foren per Felip II abatudas; aixís s' enten com don Joan de Bragansa, net de la infanta Dona Catarina, hereu per ço de drets llegítims, home per altra part de bonas qualitats, cap y aula de la noblesa, portant per últim com á millor llegat de sos avis, en concepte dels portu-

¹ Vejas lo mateix LAFUENTE *Historia de España*, tom. XVI.

² Paraulas de un altre autor castellá contemporani D. J. VALERA. *Espanya y Portugal*.—*Revista ibérica*, 1861, tom. I, pag. 350.

guesos, l'odi als castellans¹ fos lo cap del moviment que s' iniciava.

Corria 'l Juny del any 1640 y 'ls segadors de Catalunya entravan á Barcelona y treyan de la presó als diputats, y alguns dias mes tart moria l' comte de Santa Coloma en la famosa diada de Corpus; los crits de *¡via fora!* que retrunyíren per las afraus catalanas foren rebuts á Portugal com una senyal de alerta pera prepararse.

Bé sabém per la Historia que las armas de Olivares eran la hipocresía y la trahició, y ab ellas volgué conjurar la renaixensa de Portugal apoderantse del de Bragansa; pero pera sort de aquest tenia á son costat á sa admirable esposa Lluisa de Guzman, germana del duch de Medina-Sidonia. Quan lo de Bragansa, retirat á sas hisendas de Villaviciosa, duptava de dur la representació del moviment, ella salvava sa indesició ab surtida de altivas paraulas; per consell de ella lo de Bragansa s' escusava ab Olivares de anar de virrey á Milan dient no ésser entés y práctic en afers de Italia, y, per ella també, en acompanyar al rey á Catalunya allegant tenia pocas rendas. ¡Y era un joch ben curiós lo que s' jugava! Mes tart Olivares mudava de táctica donantli grans facultats pera fortificar las costas de Portugal amenassadas pels francesos, bé que secretament escribia al almirall Lope de Osorio que si entrava l' duch en cap galera que no l' jaqués, mes un temporal allargá la escuadra y 'ls projectes de Olivares; aquest, per çó, no va despacientarse y á despit de totas las murmuracions de Madrit, va donar mes facultats al de Bragansa, fins la de aixecar tropas, posant á sa disposició 40,000 ducats; finalment ab afalagadoras cartas demanávanli que se n' vingués á Madrit pera rebre consell en los afers que se li encomanavan y, un major-dom del de Bragansa arribava á la capital, amoblava molt ricament un palau y quan Felip IV, únich qu'

² Paraulas de LAFUENTE, que en tot lo referent á la separació de Portugal no hem consultat ni citém expresament á altre antor.

estava al secret de la trahició de Olivares, sòmreya dient que l' seu ministre era un home extraordinari, y fins lo poble era cregut que D. Joan de Bragansa en bona fé viuria á Madrit... se rebé la noticia de que havia sigut proclamat rey de Portugal.

A las vuyt del matí del 1 de Desembre de 1640 petava un cop de pistola en un carrer de Lisboa: era la senyal dels conjurats. Lo poble desfeya las guardas castellana y alemanya del palau del virey y espasa en má Pinto Riveyro y altres caps de colla corrian desatinats per dins del palau, per escalas, cambras y corredors tombant á tots ab los qui ensopegaren y cridant folls al virey Vasconcellos á qui no trobavan. Una criada va mostrálshi que aquell home, abans tant brau y superbiós, s' havia amagat dins de un armari ahont li donaren mort ab moltes feridas y aprés l lensaren son cos per una finestra á la plassa. En mancos de tres horas la insurrecció era mestressa de Lisboa y enviava correus per tot arreu pera promóure un alsament general.

D. Joan de Bragansa, disfressat, arribava pel riu en una barca de pescadors, entrava á Lisboa; se barrejava pels palls de gent, sens ésser conegut, y entrava en un antich palau ahont, ja descubert, fou reclamat y presentat al poble que l' aclamava ab gran cridoria.

Al cap de poch dias de haver jurat las llibertats de la terra, així com també 'ls reys d' Aragó feyan, sortía del port de Lisboa una nau en apariencia mercantívola fent la volta á llevant y després cap dins del Mediterrani; dins de ella anavan D. Ignaci Mascarenhas y dos mes embaixadors ab cartas de crehensa pera fer saber á las principals potestats d' Europa la restauració de Portugal y de la dinastia de Bragansa. La nau, fugint l' aguayt de las galeras espanyolas, tocava als 26 de Janer de 1641 per primer port á Barcelona; al moment de tirar anclas veieren ab admiració 'ls portugueses, plenas de gent armada las murallas de la ciutat y una fumera inmensa á Montjuich y retruny de canonadas y sinistres resplandors y confosa

remor com de una gran y furiosa lluyta... en aquella hora precisa se donava la famosa batalla de Montjuich.¹

Diu lo Dietari de la Diputació que al desembarcar preguntaren los embaixadors, si allà dalt de Montjuich hi havia algun capitá entés y de valor (*sic*) y fòulos respost que no haguessen cap temensa que primer que rendirse morirían tots. ¡Quín quadro! Entravan los embaixadors de llurs insignias revestits per dins de la ciutat, fentlos pas las collas de armats que anavan y venían de la lluyta; al arribar á la plassa de San Jaume entrant en la Diputació exían á rébrels al peu de la escala 'ls diputats y oydors ab las rojas gramallas, devant de ells en Claris, y entregavan las cartas de crehensa, mentres que en sas paraulas de salutació com en las de bona arribada se retreya ben á tom la estreta unió que en tot temps tinguéren catalans y portugueses, tant en los primers siccles de la edat mitjana com en las guerras del regnat de D. Joan II, en que 'ls catalans alsáren rey al famós condestable de Portugal. No poca impressió degué fer als embaixadors quan després de toparse ab un president de Diputació tant extraordinari com en Claris, al arribar á casa la ciutat isqué á rébrels lo famós jurisconsult en Fontanella president del Consell de Cent, ab molts semblants paraulas; sobre aquells dos homens extraordinaris s'aguantava tota la insurrecció de Catalunya. Testimonis de aixó y de la gran víctoria de Montjuich los embaixadors tornárense á embarcar, puix que las cartas que duyan pel papa y pel rey de Fransa menavan pressa.

Son notables en la carta del rey de Portugal tramesa pels embaixadors estas paraulas:

«E porque os naturais do principado de Catalunha, movidos de
»seu conhecido valor e obrigados de outras semelhantes tiranías e
»vexazoens en deffensa de seus foros e libertades tomaron tambien

4 Extensament explicada aquesta coincidencia en los *Dietaris. Reynal Artaviu Corona d' Aragó y Municipal de Barcelona.*

»os armas e com ellas se vaon eximindo do pesado jugo que sobre
»y tinhaon. *E entre os senhores reys meus predecessores, e os*
»*reys naturaes de Coroa de Aragon ove sempre grande e estreita*
»*aliança de parentesco é amizade, é me faon presentes as razones*
»della, e has que ha para en ajudar ao ditto Principado de Catalunha,
»*na execuçao do queu tem comprendido por sue liberdade, e esperar*
»que agora lograraon á occasiaon que con aminha restituizaon á esta
»coroa lhes sobre reo demais facilmente ó conseguírem etc.»

y mes avall deya:

«...ó animo é deliberazaon com que estou de empregar todas minhas
»forzas é minhes assistir é dar á maon eo que importa obrarse per
»sua parte para que confirmem, e establezaon com seguranza ó que
»tem emprendido.»

Catalunya va posarse en relació desseguida ab Portugal enviant á la cort de D. Joan de Braganza per embaixador á D. Jascinto Sala ciudadá honrat de Barcelona, ab las següents curiosas instruccions que ara per primera volta se publican tal com se troban escritas:

2.º Estimaré molt á sa majestat la merçé ha feta á aquesta Provincia de hauerli fet á saber per Don Ignasi Mascarenhas lo estat de las cosas de Portugal.

3.º Representaré á sa majestat que la causa peraque fins vuy lo Principat de Cathalunya no li havia fet ha saber lo estat de las cosas de aquell era per las grans ocupacions tenían los Senyors Deputats en prevenir la deffensa natural de la Provincia y *peraque per terra no eran segurs los camins y no podían enviar per mar per falta de vaxells y perque las galeras enemigas costajaven las costas de Cathalunya.*

4.º Donaré noticia per menor á sa majestat de tot lo que ha succhit en Cathalunya després ensá que duran las inquietuts y *li donará los memorials y papers hu de cada manera relligats ab la forma se usa en Portugal* y los demás compartirá ab los menistres superiors y demes li aparexará.

5.º Fará particular estimació en nom de la Provincia de la asistencia que sa majestat li offereix per sa real carta y offerirá de part del Principat tota correspondentia *continuant la que sempre han tinguda los Cathalans ab los Portuguesos.*

6.º Se informará ab los ministres ó altrás personas si sa majestat

té possibilitat de podernos afavorir ab alguna quantitat de diner y si li apar pot tenir lloch li *supplicara que la assistencia que ofereix ab sa carta y embaxada sia ab diner* per quant sa majestat Crhistianíssima nos assisteix ab gent y sols tenim necessitat de diners per haver sustentada la guerra fins al dia de vuy nosaltres tots sols sens ajuda de ningú y *lo diner havia de ser donat per la convenientia gran que te sa majestat de Portugal en las guerras de Cathalunya* y quant no pogués ésser de aqueixa manera lo pendriem emprestat o, part de una manera y part de una altra dexant ho tot á la bona directió de dit Sr. Embaxador y *sino podía esser ab diner contant ho pendriem ab clavells, sucres o, altres mercaderies semblants del Regne de Portugal.*»

LA GUERRA DE LAS TARONJAS

Desde la separació per causa del privat Olivares, en lo xvi siccle, no s' vegé amenassada la autonomia de Portugal fins que un altre privat, Godoy, s' ensenyorí de la sort d' Espanya al comensar la actual centuria. Lo nostre pobre Cárlos IV, que no tenia altre móvil de sa política internacional mes que l' ódi á Inglaterra per certa ofensa que de un embaixador de la qual en altres temps rebut havia á Italia, consentí ab lo conveni de Madrit (29 Janer de 1801) y ab la declaració de guerra (27 Febrer de 1801) pera conquistar á Portugal, en una paraula, en los plans de Godoy, tot per ódi á la Inglaterra.

Ab prou estranyesa dels pobles d' Espanya, que encara no sabían capir los justos motius y la necessitat de la guerra vá véurers arribar y concentrarse formant cos de exércit, 20,000 homens á Galicia, 10,000 á Andalusía sobre 'ls Algarves, y essent com lo centre, 30,000 á Estremadura y mes encara quan cridant al privat D. Manuel Godoy, que com separat del govern estava, anomenarlo generalíssim dels exércits conquistadors de mar y terra.

No s' havia vist major empresa desde 'ls temps de Felip II. Per aixó, bo y la direcció secreta que rebían de Inglaterra, teméren los portuguesos per llur autonomia ab mes rahó quan sols podían deféndrela ab un exércit de 40,000 homens.

Tot fou soroll y gayre bé que res més. Lo primer dia que entraren las tropas castellanas ¹ invadiren á Olivenza y Zurumeña, y s' tancaren en llurs castells las guarnicions de Yelves y Campomayor, ahont havent arribat los soldats de vanguardia fins als horts que hi havia en los valls ó fossos de las murallas, trencaren sengles branca de taronger plenas de fruyta y n' feren presentalla al generalíssim, quí en lo despaig oficial de aquell dia va posarhi las següents paraulas: *Las tropas que atacaron al momento de oir mi voz, luego que llegué á la vanguardia, me han regalado de los jardines de Yelves dos ramos de naranjas, que yo presento á la reina!...*

PROJECTES DE UNIÓ IBÉRICA

DE GODOY FINS Á «EL IMPARCIAL.»

Desde l' govern del privat estremenyo Godoy y en lo que portám de aquesta centuria no apar sino que l' partit ibérich-castellá y Portugal han representat la coneguda faula del *Lleó y la Cabra*.

Si la ocasió l' afavoreix para acostarshi de bon grat, la aprofita com llavors de la intervenció l' any 1847, intervenció que fou verament un goig sense alegría, puix quan la subjecció de Portugal era en aquells dias ben probable, l' Lleó cregué prudent ventar un girant de ulls á Inglaterra y Fransa que l' sotjavan, y deixarsho correr. ² Quan esclatá la revolució europea del 1848 s' aprofitá de una

¹ Diém castellanas exclusivament y no espanyolas, puig que l' any 1801 encara no estavan obligats los catalans á servir personalment al Rey ja que las llevas y quintas han sigut molt mes modernament imposadas á Catalunya.

² Pera compendre quinas eran las rahons que refredaren als partidaris de la *Unió ibérica* vejas BALMES, *Portugal y la intervencion española*. en la *Coleccion de escritos políticos*, edit. de Madrid 1847, pag. 762. Vejas també lo que s' digué del casament de la reyna de Espanya ab D. Pere V de Portugal.

colla de portuguesos emigrats y desesperats pera parlar de *fraternitat* que llavors los temps molt s' ho portavan, y aqueixa paraula feya molta forrolla en la política. Després ensá las sevas ganas se traspuntan, segons sembla, en los projectes del partit que s' organisá l' any 1851 y acabá ab lo programa del Manzanares de 1854, mes las falagueras mostras de estimació, llavors com sempre, no poguéren robar lo cor de Portugal.

Aixó tampoch, per altra part, té res de estrany perque molt sovint lo galantejador, perduda la paciència ha mostrat son mal neguit y per via de entreteniment ha escrit, com l' any 1861, sas impressions en planas com aquellas de *La fusion ibérica*,¹ si bé es veritat que com mossegantse 'ls llavis, procurava esmenarho dient desseguida que *l' iberisme* havia de ésser seré, imparcial y no despreciatiu sino atent y complimentós y que reconeixia que en altre temps Portugal feu santament en separarse.²

Per altra part, veyent son enamorament, la águila imperial pera contentarlo li parlava de las possibilitats de la anexió. Pensaments que va esbombar un diari portugués quan las conferencias de Napoleon III y Dona Isabel II á Sant Sebastiá. Y es aquesta també una dissort que l' Lleó ha tingut que tot se li divulgúes avans de hora.

En prova de lo dit, que quan D. Fernando de Portugal, retornant de un viatge volgué passar per Espanya l' any 1867, com de fet ho feu y fins va presenciar lo passar mostra las tropas de Madrit, avans de hora també tot se sabia y per la veu de centas fullas volants y per la grandiosa cridoria dels aplechs de Oporto, lo rey descendent

¹ Es un llibret que escrigué D. PIU GULLON defenent la fusió (ja no la unió) de Portugal á la corona de Espanya baix lo ceptre de Dona Isabel II y sos descendents; tant per aquesta conclusió com per volguer sostenir no res menys que la negació del caracter, del valer, de la historia, de la literatura, etc. de la nació vehina va moureshi un regular escandol.

² J. VALERA. *España y Portugal* en la *Revista ibérica*, 1861. tom. I y II.

de la casa de Bragança era avisat de no sé quins embolicats projectes del partit ibèric castellà.

Ni la intervenció, ni 'ls afalachs, ni la fraternitat universal, ni las combinacions de Napoleon III, amansiren als nostres vehins: la empresa era colossal, difícilíssima. En Valera posava l' punt final á tants esforços dihent per via de reflexió: «Los estats fácilmente poden fondrers, lo difícil, lo poch menos que impossible es la *fusió* de las nacionalitats.»¹ Y en Valera s' equivocava, sí, lo que no pogueren fer los tres Felips de la dinastia austríaca, Godoy, Bonaparte, la intervenció, la política y la diplomacia, ho farían... los homens de *El Imparcial*, *La Ibèria* y *La Época*.

L' un proposava la unió personal com Suecia-Noruega, Austria-Hungría, en fí tornar á repetir lo de Felip II, que tothom reconeix que no va fer prova; aixó sí, no perdent Portugal ni una engruna de la seva autonomia encara que l' rey per çó s' haurían de avesar los portuguesos á véu-rel mes en pintura que en persona, lo que en bonas paraulas es resoldre per endevant la qüestió de la capital dels reyalmes units. La Ibèria, sense cumpliments per la seua part, deya clar y net: «espanyols, avans que tot l' engrandiment de nostra pátria, la fusió ibèrica.»

Mes l' escándol promogut á Portugal obligava al president del govern espanyol á fer terminants declaracions y la nuvolada altre cop s' esbargia.² La revolució espanyola tothom sab qu' oferí després lo trono de *S. Fernando*, y, 'l rey de Portugal va menysprear á la revolució; després també alguns saben que l' comte de Keratry en nom del Govern de la defensa nacional francesa, quan la guerra y cayguda de Napoleon III, demanant auxili d' Espanya ofería la aneició de Portugal.³ En fí, 'ls resultats diuen que *El Imparcial*, *La Ibèria*, *La Época* y la revolució de

¹ *España y Portugal, Revista ibérica*, tom. I, pag. 350.

² Lo general Serrano, 24 Octubre de 1868.

³ Ho va esbombarho l' *Pais*, diari portugués, Setembrè de 1874.

Setembre foren tan afortunats com sos progenitors Felip II, Olivares y Godoy, los anteriors *unitaristas*.

Finalment, un home de aqueixa escola partidari també de la ideya castellana, pero mes enterat de las cosas de Portugal que 'ls homens de la ploma y de la paraula de Madrit, ha escritas aquestas paraulas que son com lo *lasciate ogni speranza*, escrit sobre l' mapa de la somniada Ibèria castellana: «*Los estadistas obcecados que creen poder llegar á la unidad ibérica por una combinacion dinástica ó por la fuerza de las armas, desconocen lastimosamente el espíritu anti-español que se respira en la atmósfera del vecino reino.*»¹

RENAIXENSA LITERARIA-POLÍTICA

— MENDES LEAL. A. HERCULANO — O PARTIDO NACIONAL —
MENSATJE DELS CATALANS

Al crit de la revolució francesa y al brigit dels soldats de Napoleon I l' esperit y l' principi de las nacionalitats se desperta. Sobre tota la extensió d' Europa va passar com una ráfaga de tempestat; dos vaixells que hi havia ab velas desplegadas se 'ls va emportar molt lluny: eran Irlanda y Hungría; un gran vaixell va trobar encallat y 'l tragué fora de 'ls esculls posantlo en camí: era Espanya, las sevas nacionalitats se reviscolan y de llavors ensá segueixen en son camí de renaixensa. En mitj de tot aixó, Portugal no va móurers: la guerra del any 1808 que feya reunir un congrés catalá á Tarragona, una Corts aragonesas á Saragossa, cridar á favor dels furs de Valencia, y presentava la Espanya antiga y veritable ab conciencia de sí mateixa y ab esperansa de son pervenir, feya de Portugal cuasi una colonia de Inglaterra.

Era un poble ensopit y desgraciat per las revolucions,

¹ A. ROMERO ORTIZ. *Mendes Leal. Revista de España*, tom. XII.

las reacciones y la guerra civil; li mancava elevació d'esperit públich, necessitava rejuvenirse ab puras y vigorosas ideyalitats que sobre las lluytas y miserias del absolutisme y del liberalisme refrescassen son front com los bons ayres plens de sanitat y vida, y aixó sols ho podia fer la seua renaixensa literaria-patriótica.

En mitj dels disbarats de la política al comens de esta centuria, la melengia del romanticisme llensa la primera veu de restauració, com un plany, com una exclamació de recansa per la grandesa perduda: y diu Almeida Garret aquellas tristas paraulas *ifomos, ja não somos...!* y diu Palha: que la terra portuguesa jau endormiscada desde la sagnosa batalla de Alcazarquivir, que no mes revivallá pera desjunyirse d'España y que

desde entao ate agora
n'esse somno que a devora
tornou de novo a cahir...

Mitj confosa encara ab la barreja dels partits y de las escolas sortia la imatge de la renaixensa literaria-nacional ab los magnífichs fragments de historia portuguesa llensats desde la trona per l'absolutista P. Macedo y en las fogueradas d'inspiració del volterió Bocage, pera remontarse després ja deslligada de las utopias dels partits, ben alta, desenvolta y purament nacional-portuguesa ab Mendes Leal y A. Herculano.

Com de fet, ja lo carácter distintiu de Mendes Leal es la nacionalitat ¹ y en aquella nació en que com ha dit en Romero Ortiz *ningú es ibérich*, forma molta de sa popularitat per la seua intransigencia antiespanyola. Nascut sols pera la seua terra, es lo poeta nacional, que canta tristement en mitj de las desgracias de la patria, que s'exalta en sos dias de pau ó de gloria y que fins en sos

¹ *O caracter distintivo do talento, da inspiração de Mendes Leal, é a nacionalidade, nao tanto pela linguagem com pelo assumpto das suas obras.*
A da Silva. Semblanza de Mendez Leal.

amors abans que tot es portugués y patriota. Si la autonomia de Portugal s' hagués hagut de disputar en los camps de batalla, com á Hungría, de la boca de Mendes Leal haguera sortit la primera nota del cant de independència y hauria, bo y la seua primerenca decrepitut, agafat també la espasa com Sandor Petoefi. Avuy ab la poesia lirica, ab lo teatre, ab lo periodisme, en lo parlament y de totas maneres y per tot arreu, la seua tasca es lo continuo recort de la historia, de la legislació, de la llengua y costums portugueses pera refer lo veritable esperit nacional de la terra portuguesa. Cap composició de Mendes Leal ha mogut tant de soroll com la titulada *O pavilhao negro*: una vegada un bergantí portugués á Angola feu presa de un vaixell negrer, lo *Charles et George*, mes reclamantlo Napoleon III vingué la escuadra francesa á traurel de sota mateix de las fortalesas de Lisboa; la indignació del poeta evocant lo antich poder naval de la terra de Vasco de Gama, fins en las vellas murallas de la fortaleza testimoni de tanta gloria y de tanta deshonra, va omplir á doll las ressonants estrofas de aquella popular y admirable poesia.

Faltábali á Portugal un historiador y aquest nasqué ab Alexandre Herculano.

Acaba de cloure 'ls ulls per sempre aquest home extraordinari per son talent y pel seu carácter. Semblava un de aquells altius barons de Alcazarquivir ó Algubarrota que ell describia en sas llegendas históricas y tants de altres travalls ab que popularisava la historia de sa terra. Podia haver sigut diputat y ho va despreciar; gran magistrat, primer ministre, en fi, lo que hagués volgut, principalment regnant Pere V, si Pere V á qui digué una vegada que á dins sa casa mateixa va anar á trobarlo pera que aceptás una creu:

—La ofrena de V. M. val molt, la creu no res.

Desgraciadament sa obra mes important, *Historia de Portugal*, ha quedat incompleta, puix que son autor, sens voler honors ni distincions, va retirar-se avans de ho-

ra á una de sas hisendas y res allí podia moure la inclinació del seu carácter; dich mal, una sola cosa l' haguera mogut, la autonomía de la seua terra en perill: per ella havia dit:

se em brebe
 qual jaz Siao, jazer debe Ulisea:
 se o anjo do exterminio ha de risca-la
 do meo das naçoes, que d' entre os vivos
 risque tambem meu nome, e nao me deixe
 na terra vaguear orphao da patria. 1

Tota renaixensa literaria especialista ó es la revivalla de la mort, quan un poble ha de desapareixer per sempre de la historia ó es la resurrecció de la vella nacionalitat. Que á Portugal ha sigut lo segon vejas com de Almeida, Garret, Bocage, Palha, Castillo, Latino Coello, Joan de Lermus, Rebello da Silva y sobre tot Mendes Leal y Herculano fins á la formació de *O partido nacional*, no hi ha cap distancia. Sempre havia sigut lo sentiment autonomista y sobre tot antibérich un recurs dels governs atribulats pera sostenirse y de las oposicions pera desbancarlos; que á Portugal com á Espanya, com per tot, lo bandolerisme en la política se vesteix també ab las paraulas *patriotisme, llibertat, civilisació*. Al venir una escola de gent sancera, havia de mostrar fins á la evidencia que al pendre aquest nom no ho feya per hipocresía de especulació, puix en cas contrari sos esforços foren estérils. Aixó es lo que feu *O partido nacional* quan va poguer dir en un grandíós aplech per boca de son president A. J. Fi-

2 Vejas per lo referent á la renaixensa literaria de Portugal. A. ROMERO ORTIZ en sos magnífichs estudis publicats en la *Revista de España*. tom. II, XI, XII, XIII y XIV. En Valera en la *Revista Ibérica* diu que la renaixensa portuguesa: «se parece sin duda á una resurreccion, á un *renacimiento del espíritu nacional*. El patriotismo *exclusivo* ahoga, no consiente el perfecto desarrollo de ese espíritu público. *El pensamiento nacional, si ha de renacer en Portugal y en España ha de renacer bajo la forma del iberismo* (.....)

guereido Guimaraes: «¿citaunos, miserables calumnias, un sol lucro, una sola ventatja personal per nosaltres procurada y obtinguda? Fruyts de nostra dedicació á la llibertat y á la causa popular, han sigut disgustos, calumnias, lluytas y una guerra cruelíssima.»¹

La nova escola nascuda mes ó menos concientment de la renaixensa literaria y moguda per la desmoralisació administrativa, va trobar un moment històrich pera presentarse l' any 1867 ab motiu del viatge del rey, denunciant á la nació las maquinacions del *iberisme* espanyol. A Oporto se tingueren los grans aplechs ó *meetings* pel mesos de Juny, Juliol y Agost, y als 18 de aquest mes se publicaren 20,000 exemplars del gran manifest de la nova agrupació, que tingué per veu lo periódich *O partido nacional*, y se serví de las associacions industrials y del treball, com la *Liga operaria do Norte*, *Centro operario de Lisboa*, etc., en una paraula, la gent no oficial y no política, la gent que travalla y paga.

Portuguesa avans que tot y sobre de tot la nova bandera, (ab tot y la guerra que li feyan tots los partits) va poder, per medi de una manifestació al rey, de cuasi totas las vilas de Portugal, demanar la suspensió de las reformas administrativas, del impost de consums, la modificació de la secretaría de negocis extrangers ó la dimissió del ministeri, evitar la revolució armada en lo moviment del Janer de 1868.

Per la seua influencia totas las tramoyas del partit ibèrich espanyol han sortit bordas, especialment en las que l' any 1869 se promogueren: llavors quan *La Iberia* y *El Imparcial* no parlavan de altra cosa, la comissió del partit nacional no va parar fins á arrancar del govern de Espanya declaracions precisas y terminants, llavors quan en nom de la revolució volia restaurarse la obra de Olivares y Godoy, va arribar, com un recort de temps millors,

¹ Discurs pronunciat en la sessió de la Comissió del Partit nacional als 21 de Maig de 1869.

á las mans del Sr. Antonio Joaquim Figueredo de Guimaraes, president del partit y director del diari *O partido nacional*, lo següent inesperat mensatge:

Molt Sr. nostre y de la nostra major, consideració: des d' un recó d' est oposat extrem de la comuna Península, sentím—barrejat ab antigas recordansas y ab noble y desinteressada simpatía—un veritable plaher al veure que 'ls escarmentats Portuguesos no 'us deixau enganyar per las falagueras veus d' aqueixas sirenas políticas que tan encisadors cants vos dirigeixen dès del sèu periódich *La Iberia*, y d' altres que 's publican en la que n' era, poch ha, coronada vila y Còrt de nostra Espanya.

Veyém, per sort, que ja ho coneixeu bè.

¡Alerta, donchs, los dignes fills d' eixa terra germana!... Aqueixa gent de Madrit, pera fe 'us ibèrichs, voldrian fervos castellans; com de nosaltres, picant, folls d' ergull, ferro fret, segles ha que 'n volen fèr castellans pera fernos espanyols, sent aixís que d' aixó... de vers fills d' Espanya qu' estiman la Pàtria comuna, los Catalans, com ho justifica l' Historia, n' havém estat y 'n som, sempre, mòlt mes qu' ells.

Per voler de Dèu, conservám encara 'l vigor dels nostres avis—y cal no desmentir la rassa,—com dels sèus lo conservan, també, nostres germans d' Aragó, Valencia, Mallorca, Navarra y las provincias Vascas; y... dia arribará, si á Déu plau, en que recobrarém la nostra autonomia, ben garantida dintre d' una federació espanyola, que renovarà—extenentla y perfeccionantla—aquella que fèu tan gran y poderosa á nostra antiga corona d' Aragó.

Vos enviám, adjunt, un important treball sobre aixó, d' un catalá de lley. ¹ Si 'us dignau parlarne en vostre independent periódich, ho rebrém á gran mercé, vos en sabrém mòlt grat: ja sabeu que 'ls fills de Catalunya, sempre han estat ab vosaltres contra (.
. ²) Desitjantvos salut y llibertat, tenen lo plaer d' oferirse, y ab cordial afecte, vostres atents y respectuosos S.S. S.S.

los germans,

JOAQUIM SITJAR. JOAN SITJAR.

La Bisbal (Catalunya, Empurdá,) 3 d' Abril de 1869.

¹ Se refereix á la molt notable obreta, llavors publicada, de D. F. ROMANÍ Y PUIGDENGOLAS, *El Federalismo en España*.

² No vull que de aqueixa escola que no contenta ab dirse catalana s' diu catalanista, algú molt prudent pels seus interessos oficials mel retraigui com á una ignocencia la publicació de las veritables, pero cruas paraulas que hi ha en la carta.

⁶ *Suplemento n.º 4 no partido nacional*: 9 Maig 1869.

Clarament mostraren las paraulas ab que en las columnas de *O partido nacional* los portugueses regraciaren aquest mensatge, que la patria de Pinto Riveyro apretava entussiasmada la ma que franca y noblement se 'ls hi allargava desde la patria d' En Claris y, que mes eloquent que las paraulas, aquesta encaixada ferma era la coral expressió de tot un mon de recorts y de esperansas.

J. PELLA Y FORGAS.

LAS ARTS

EN LA EXPOSICIÓ DE PARÍS

(IMPRESIONS)

(Continuació)

La estatuaria en la Exposició viu en primer lloch, dependent de la arquitectura, y en segon, separada d' ella en lo Palau de Bellas Arts. Son innumerables las estatuas que ja en los jardins, ja en los centros dels salons, aixís com en las galerías ó en los costats de las portas, semblan destinadas principalment á adornar, ab tot y tenir un rellevant mérit; y son innumerables també, las que en las salas de pinturas, ocupan lo bell mitx, arrengheradas al entorn del corresponent cercat.

Un cop d' ull general, dona sobre ellas, las següents observacions:

Lo cos al desnú, predomina com sempre sobre tota altre manifestació de la bellesa. Sembla que á despit dels setgles y las revolucions en las costums y sentiments, la escultura no té un medi mes propi per arribar á son fi. Solament ab algun esfors logra apartarse de aquest medi, puig las estatuas en que cubreix la forma nua son relativament las menos, y encara á voltas ho fa obligada per la necessitat, com per exemple en los retratos de celebritats modernas.

Apart d' aixó, dos cosas son dignas d' esser notadas; es la primera la tendencia que manifestan molts artistas á filosofar l' assumpto, á ferir á un temps lo pensament y 'l cor, y es l' altre, lo desitj de fugir de las posturas reposadas, y acudir-ó á las agrupacions de figuras ó á la violencia en los gestos. No

es d' avuy eixa tendència, mes se veu que va seguint son curs. Diuhen que aixís s' inaugura en Grecia la decadència del art escultural, y encara que fiem poch en la vritat d' eixas abstraccions d' académich, certament may acaban de complaurens las estatuas que s' allunyan de certa gravetat y repós en la postura. No s' ha fet la pedra per eternisar moviments fugitius y escepcionals, sino per aquells que tenen la ideal magestat de lo digne d' esser per sempre. Cuan contemplem una estatua com si diguessim *afanyosa de accionar*, nostra imaginació sent un malestar inesplicable, porque daleix d' una Part, per veure finida l' acció comensada, y 's troba d' un altre ab la inmovilitat de la materia que encadena 'ls membres y petrifica un instant. Eix contrast dolorós presentan moltes estatuas de nostre temps y algunas de la actual Esposició.

En ella té també exemplars que tothom mira, altre tendència mes característica, y es la de introduhir en la escultura, lo que senyalan alguns ab lo nom de *realisme*; tendència que consisteix, per parlar mes clarament, en usar lo mármoł y las dimensions naturals, per aquells fugitius capritxos que avants sols se permetian los artistas com distracció ó que en materia mes trencadissa y com joguinetas, s' esposan á la venta sens grans aspiracions. Ja citarem en son lloch, las mostras d' eixa escola

Passem á la pintura; l' art, per excelencia lliure, ja que l' actual arquitectura de ferro y cristall, no li deixa parets ni voltas per omplir de colors y vida. Completament deslligada, aplega sos cuadros en lo Palau de Bellas Arts. Tots los géneros, tots los assumptos hi tenen cabuda, y lo que li dona un gran atractiu al primer cop d' ull, es veure precisament que no hi falta ni cap modo de sentir lo color dels coneguts, ni cap varietat en la especial manera de concebir. Pero en cambi, tampoch apareix realment una nota nova, la aubada d' un nou dia; l' art segueix son camí conegut, sens altre ideal per ara que lo molt nobilíssim d' acostarse sempre mes á la naturalesa, fugint de igual modo d' enlletjirla per sistema, com del convencionalisme en la interpretació.

No distingeix á unas nacions de las altres, una particular manera de sentir; en totas, la mateixa varietat de géneros, y en cada género, son mestre, que no deixa de trobar fora de sa patria qui sosté á paregut nivell la mateixa bandera. Sols lo color podria tal volta imprimir sello de nacionalitat als

cuadros, pero un sello bastant borrós, puig prompte se trobarian escepcions. Mes no hi ha dubte que no es la mateixa la llum dels tallers de Roma, que la dels tallers de Berlin, y tots los que pintan sota los cels emboyrats de Inglaterra, han de deixar en sos cuadros certa semblansa de familia, ben oposada á la que deixarán en los seus, nostres paissajistas catalans, buscant inspiracions per las mateixas encontradas y en iguals dias.

Y aquí farém punt á las observacions generals, porque no son eixas exposicions los certámens que millor poden ensenyarnos las corrents del art. Molts artistes van inclinantse al retraiment; molts altres se veuhen obligats á falsejar sa inspiració. Dependeix de tantas é indeterminadas circunstancias l' éxit d' un cuadro, que esposarse á ellas, vol per part del artista cert desprendiment que té las proporcions d' un sacrifici per son cor paternal. Com mes numerosa es una esposició, mes obstacles té lo pintor per fer ressortir sa personalitat. Sembla sempre un de tants per original que sigui, y las millors condicions de *factura*, las que son generalment son orgull, y la admiració dels companys, desapareixen totalment als ulls del públich. Aquest judica los cuadros per sa primera impressió, que casi sempre es producte de dos circunstancias; l' interés de la composició y la enganyadora veritat de la pintura. Si la composició es simpática se deté, no á saborejar la bellesa, sino á satisfacer la curiositat; si 'l color lo sorpren, tanca 'ls ulls, recorda si ha vist en la realitat llums ó cels, ó ayguas iguals á lo que mira, y sens mes, declara 'l cuadro excelent. Com los secrets del art li son desconeguts, y una estética superior no 's pot demanar á tothom, clar está que son criteri no es lo millor criteri, y que moltas vegadas corona en un certámen, lo que aisladament vist no tindria aprobació igual. Aixó deixant apart que la rápida sucesió de molts cuadros es capás de fer desmereixer fins *Las llansas* de 'n Velazquez. D' aquí probé, com deyam, lo retraiment per part d' alguns y 'l falsejament de la inspiració per part dels altres. Los uns, ó altius ó tímits no volen esposarse á tantas contingencias; los altres, atenent al lloch y al moment per que pintan fan las mes de las vegadas, cuadros que podriam dirne d' *esposició*. Resultat: desconeixem als retrets, no coneixem bé á la majoria dels assistents; no podem fiarnos massa donchs de nostres generalitats sobre 'l camí que segueix la pintura, deduhintho de una exposició com la que recorrem.

Veus aquí las impresions d' un primer y rápit passeig per la de Bellas arts.

IV

Farém en aquest capítol, una lleugeríssima ressenya dels edificis mes notables que conté la Exposició. Lluny de nosaltres la idea de descriurels ab la precisió y 'l tecnicisme científichs; nos concretém, com sempre, á trascriuren impresions que á falta d' altre mérit, tenen lo de esser espontáneas é independents.

Lo Palau del Trocadero, vist desde 'l pont de Jena, fa un efecte completament nou y poch agradable per de prompté; no apareix grandió, monumental, sino mes petit de lo qu' es; lo cual se deu en nostre concepte, á la desproporció entre son alsat y sa llargada, y á la molta proximitat de las columnas de las galerias, que deixan poch vuits grandiosos. Es difícil dar una idea aproximada de la original forma del edifici, puig no es ni un semi-círcul, ni una ferradura, ni una secció d' óvol, presa de punta á punta. Empero, eixa es la forma que mes se aproxima á la de son trassat sobre 'l plano, si hem de callar per grossera la exacta comparació que podria ferse entre aquell y un talladó de cuyna.

Eixa línea rara, té en lo centro un còs semi-circular y que resurt en sentit invers á la fatxada, donant lloch á que algú l' hagi trobat semblant á un ábside d' iglesia vista exteriorment, y á que un célebre crítich l' anomenés lo *ventre* del edifici. Coronan eix cos central, dos altíssimas torres de 82 metros cada una, y adorna son peu una petxina, d' ahont se despren la cascada, verdader llensol de cristall que 's desenrotlla mansament per la superficie de la tassa, fins que no trobant obstacle vessa, se plega y cau, omplintho tot de remor y espuma. Dels dos costats del còs semi-circular, parteixen las galerias laterals ab la columnata que hem citat més amunt.

Passada la primera impressió, va sorprendentse la elegancia de la línea general, y acaba per trobarse bellíssim l' estil grech-bisantí de la obra. En particular lo tó vermell pompeyá del fondo de las galerias, fá ressaltar molt agradablement la blancura de las columnas, sota un fris admirable y molt rich, Sols recorrentlo pot un formarse cárrech de la grandiositat y riquesa del edifici. La sala de festas que ocupa 'l centro; acu-

sada al exterior, com ja hem repetit, es la major de Fransa, y está decorada ab aquella magnificencia, tan volguda de sos fills y que á molts de nosaltres semblaría insoportable recargament. Pot contenir fins á 6,000 espectadors. Las dos alas laterals, son inmensas, interminables; ocupada la una, per la exposició retrospectiva francesa, y per la estrangera l'altre, en la cual figura Espanya tan honrosament com en lo Palau de Bellas Arts, y millor, pero molt millor, que en la secció industrial. A un costat y altre de la sala de festas, y en sa part posterior, que es la sortida per un estrem del vastíssim cercat total de la Exposició, s'obran los dos grans vestíbuls ab ricas columnas, elegants candelabros, bellíssims mosaichs. L'efecte es magnífich quant, entrant per ells, a travésseu lá descrita Sala y enlluernats de tantas y tan doradas incrustacions, florits ornaments, frisos policromats de gust pompeyá, aneu á sortir al gran terrat sobre la cascada, que reflecta en son cristall las sis estátuas, representant las sis parts del mon.

Dels pabellons que desde allí 's contemplan, es sens dubte 'l mes notable y original la *mosquea* de Argelia ab son correctíssim minaret, sas parets blancas y sens oberturas, son vestibul semi-circular ab cimbori retallat y transparent com lo fullam de la copa d' un arbre, y son pati interior dels que tantas vegadas reproduhí Fortuny. Té al seu entorn, un regular número de petits basars de la mateixa arquitectura é igualment brillants y pintoreschs. Se troba al estrém esquerra de la gran esplanada, una volta habeu passat l' *aquarium*. En lo estrém contrari ó de la dreta hi ha agrupats: lo pabelló del Japon, cual originalíssima bellesa, se presta poch per nosaltres á una detallada descripció, que may daría ideya aproximada del encant singular de l' obra; los de Suecia y Noruega, d' arquitectura pareguda á las fatxadas que tenen en lo *Carrer de las nacions*; lo de Egipte, copia d' una casa d' Abydos, y reproducció exacta de las ja vulgars construccions que apareixen simuladas en algunas óperas; y en fí, los de Persia y China, y los llochs de venta de tunecins y marrochs.

Per eixos carrers, d' un poble abigarrat, circula una multitud mes abigarrada encara, y que dona lloch á inagotables observacions curiosíssimas. Allí sentiú parlar totas las llenguas; compréu en los basars tota mena de joguinas; veyéu á vostre entorn diversitat de trajos; aqueixos no deixan de formar á voltas lo mes original contrast ab las arquitecturas que tenen

á la vora; que es molt digne de veure á un japonés descansant sota un arch de ferradura, ó una petita colla de marrochs fumant la pipa á las portas del pabelló de Noruega. Per sobre la riuada de caps, flota 'l turbant del persa, y las cintas del gorro parisien; lo casquet emborlat del turch y 'l chacó del húsar espanyol; tot empenyentse, bullint, excitant á voltas la admiració, y á voltas un desitj foll de riure. Y com los edificis sembla que han volgut imitar als homes, l' efecte encara es mes sorprenent. Ab la mateixa cómica gravetat, si l' un s' enlayra fins á terminar ab imperceptible punta, l' altre s' aplanar y arrodoneix sota 'l pés de vastíssim cimbori; si l' un mostra una barreja de colors, y obra expansivament altas portas y llarga balconada, l' altre trist y reservat, esten superfícies llisas y sens adornos.

Per qui volgués reproduhir per medi de la pintura l' animat cuadro, li recomenariam sobre tot, los basars de Túnez, que talment nos trasportan á aquellas terras y nos fan olvidar de que siguém á Paris. Consisteix cada un d' ells, en una petita sala de forma octógona, y están units formant un sol edifici, y trayent porta, ab arch de ferradura al exterior. Sota l' arch, la taula plena de collarets y pipas y pastillas d' olor; devant la taula, lo marxant ab barba y casquet; en lo interior, il·luminat per la llum descomposta en vidrieras de colors vivíssims, las telas, y las babuchas, y las gumias y 'ls miralls, ab aquell desordre y descuit que es lo principal atractiu de las tendas d' Orient. Figureuvos si han de brillar tals objectes que son ja tan vistosos, ferits per los raigs d' un sol, que 's tenyeix en los colors més vistosos dels vidres.

Y sobre 'ls caps dels compradors y entre 'l trepitg y la cri-doria, se bressa la melancólica tonada dels cantadors d' un pròxim café, que recorda moltíssim la *playera* de nostres andalusos; ardent y lassa com la caló dels erms, llarga, inacabable com l' horisont del desert.

O. Y.

(Seguirá.)

MARIUS

POESÍA PROVENSALE DE VICTOR LIEUTAUD.

PREMIADA AB LA CIGALA D'OR EN LO CONCURS DE MONTPELLER.

Traducció catalana.

I

ENVERS la bella terra—del Mitxjorn espantat
Elo Nort llensa á glopades—homes, dones, infants;
destrossan, creman, volen—passarne á foch y á sanch;
tenen fam d'or y terres,—de sol tenen més fam.
Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

II

Ab pells de besties feres—voltan ses nues carns,
llur cabellera es roja,—llur pit obert y alsat,
llur menja la carn fresca,—llur beure sols la sanch,
llur parla udols y oratge,—llur ombra mort y esglay.
Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

III

Lo sò de llurs petjades—apar un huracá,
paurosa l'host llatina—no 'ls gosa ni mirar,
sentint llur bramadissa—s'escruxen monts y plans,
dura vuyt jorns que passen—passan amenassant.
Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

IV

Lo primer jorn que passen—Roma n'ha tremolat,
lo segon jorn que passen—s'esberlan los rocáms,

lo tercer jorn que passen—lo mon plora d' esglay,
 lo quatrè jorn que passen—lo sol s' es amagat.
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

V

Lo cinquè jorn que passen—Marta ha profetisat,
 lo sisè jorn que passen—s' axecan los soldats,
 lo setè jorn que passen—ja frisan pel combat,
 lo vuytè jorn que passen—Deu! qui 'ls deturarà?...
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

VI

S' axeca l' host romana,—travessa monts y valls,
 cau sobre l' host selvatge—rebenta com lo llamp,
 los Teutons á Porreres—estan acorralats,
 udola l' estol barbre—¡quins crits y quin bramar!
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

VII

Sobre Porreres s' alsa—lo sol sanguinejant,
 ressona 'l corn de guerra,—s' hi abocan los Romans,
 tres jorns y tres nits dura—la batalla de Lar,
 lo sabre llatí xapa,—xapa que xaparás.
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

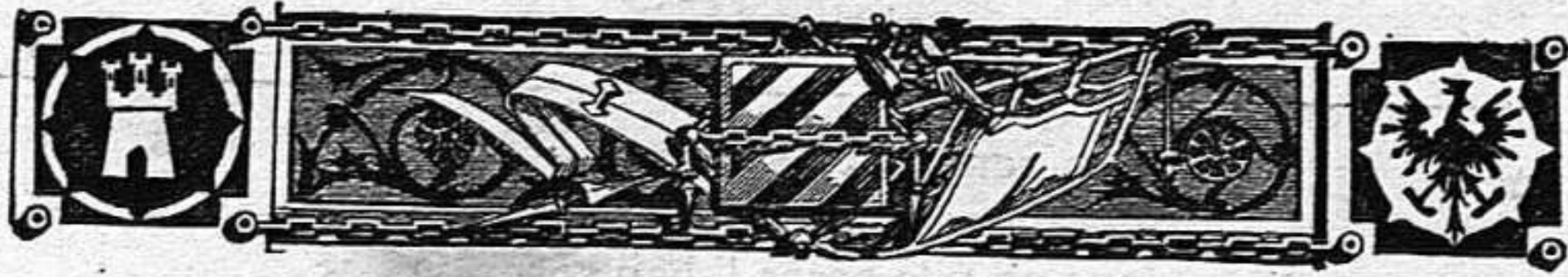
VIII

Allí, sobre les roques,—Marius los dona encals,
 dexa l' estol dels barbres—com un rahim prempsats;
 ¡quin baf, quina solada—de morts dessobre 'l camp!
 la terra assadollada—ja no engoleix la sanch.
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

IX

Llopades y aus de presa,—sortíu del vostre cau,
 per tota vostra vida—hi há carn humana al pla.
 ¡Oh, terra de Provensa,—prou te 'n recordarás!
 lo mon que tu xafares—hauría al mon xafat.
 Es la Barbarie que passa—per devant del mon romá.

FRANCESCH MATHEU.

LA CANSÓ DEL SEGADOR

FALS al puñy y á la segada
que 'l bon temps ja t' ha arriuat,
se t' espera bona anyada,
segador de front colrat.
Ja l' esplet tos camps traspassa
y á tas forsas amenassa
y 't fa befa ab sa abundó;
l' has dexat madurar massa,
segador,
fes que 's perdi sa ufanó.

Si has cregut qu' era d' espigas
l' abundó d' aqueix camp teu,
que ab la suor de tas fadigas
te donava 'l pa de Deu;
si has pensat que 'l Juny venia
y á mans plenas t' oferia
lo dols fruyt del blat mes bó,
t' ha enganyat la fantasía,
segador,
ton conreu t' ha estat traydor.

Lo que surt pel pla y la serra
son avuy soldats estranys,
que per axafarte á terra

tots remouhen sos afanys:
per descuyt ta patria han presa
que ab vils besos l' han sorpresa
per soldarli lo grilló;
treu la fals y á fè una estesa,
segador,
¡ay de tu si 'ls hi tens por!

Tu que tens lo pit de roure
y la sang de foch ardent,
no t' ha pas de fer conmourre
lo toparte ab molta gent.
Ta família que arraulida
desde 'l mas plorosa 't crida,
fòra esclava del traydor,
ves, y empaytals desseguida,
segador,
au, com mes n' hi hajen millor!

Diu qu' en temps de la velluria
als esclaus més forts y bons,
los llensavan ab vil furia
á combatre ab los lleons.
Si ta llibertat aymada
sols axí 't por ser tornada,
fes com feya 'l gladiador,
júgaho tot d' una vegada,
segador,
lluyta fort contra 'l lleó.

Xiula al vent la fals lluenta,
cau lo débil y 'l mes fort
fent bronzir l' eyna valenta;
¡llamp de Deu! semblas la Mort.
Guayta l' host com s' esparvera,
ja s' aclara la renglera
fent mil crits de compassió;
tira enllá l' eyna guerrera
segador,
ja has escapsat sa ufanor.

Pero ab rabia verinosa
quan los vensuts han fugit
de ta patria llagrimosa
l' escut honrós han partit.

Han cremat tos furs, ta gloria
perque ni 'n quedés memoria
de las lleys de l' antigor;
vina á obrirte nova historia
segador,
per so ray! no tingas por!

Arma 'l bras d' eynas amigas
cop de fer brunzí 'l volant,
lo teu nom y honors antigas
t' han de tornar trevallant;
y ab las garbas que agabellas
ab tos bansims y cordellas
y aplanas ab lo borjó,
la teva honra creix ab ellas
segador,
regada ab mars de suor.

Y pel Juny quan per tas planas
sembla que 'l sobrix lo blat
y á cops de volant l' arranas,
resa al Deu que te l' ha enviat
y al que 't fa mal si es mes pobra
dónali del pa que 't sobra
que es la ley de germandó;
qui te 'l cor com tu quan obra
segador,
per venjansa te 'l perdó.

Guayta ferm de Catalunya
vetlla sempre per la pau,
las guerras y odis allunya;
mes ay! si per ferte esclau
insultant ta independencia
los tirans sense conciencia
tornessen! guerra al traydor
fals al puny, y sens clemencia
segador,
no 'n dexis ni un per llevar.

JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.

BIBLIOGRAFIA

POCAS serán las poblacions hont, com á Olot, hi haja un aplech de personas bastants pera constituhir una associació de tanta utilitat y tan benemérita com lo Centro Artístich organisat en aquella desde fa alguns anys. Sa existencia revela un grau de cultura envejable y á que no alcansan fins ciutats de moltíssima mes importancia, y certament, si no temessem ser tatxats d' andalousos, diriam ab tot l' entussiasme patriótic que espectacles d' aquesta naturalesa despertan: aixó no 's veu sino á Catalunya.

No content lo Centro artístich de estendre y fomentar lo cultiu de las bellas arts, pera lo qual te obertas classes de dibuix, pintura y esculptura y celebra d' en quant en quant esposicions de las quals son prehuat ornament, entre altrs obras, las del celebrat Vayreda, ha dedicat també sos esforços al descobriment y estudi de las antiqüetats d' aquella comarca, esforços no inútils segons resulta de la memoria que acaba de publicar, impresa á Olot mateix, y acompanyada de duas láminas dibuixadas la una per lo citat Vayreda y la altra per D. J. Berga, representant la 1.ª 'l *dolmen* de Vallgorguina, y diversas armas y objectes de cerámica la 2.^a

Després de recordar en la Memoria esplicativa los estudis fets sobre 'l *men-hir* de la vall de Sta. Pau que donaren per resultat la publicació de un dibuix en la Ilustració de Madrid l' any 72, y d' apuntar una hipótesis digna d' atenció respecte al destino probable d' aquell monument, passa á descriure ab tots sos detalls los diversos objectes descuberts en unas escavacions practicadas en lo pla de Gibrella y lloch vulgarment denominat *Palau dels encantats*, planyentse, y ab rahó, de que la cobdicia dels naturals despertada per la idea del consabut tresor, los impedís recullir mes objectes dels que segurament estarian enterrats ab los primers. Aixis y tot, los pochos trovats y reproduhits en la lámina primera, revesteixen no escassa importancia y son dignes de la atenció del arqueólech.

No es menos important la descripció del *dolmen* de Vallgorguina, que 'ls naturals del país anomenan *pedra gentil*, fidelment dibuixat per en Vayreda, y que 's conserva encara, com y també alguns altres restos dignes de menció, situats allí aprop, gracias al zel patriótic del propietari de la hisenda en que están enclavats, D. Joseph Pradell.

Unim la nostra veu á la de la Junta del Centro y fem nostra sa excitació á la Comissió de Monuments de Barcelona perque manifeste del modo que crega oportú, á la familia del difunt propietari, l'agrahiment que te d' inspirarli la intelligent restauració que dugué á cap del citat *dolmen*, impedint ab ella sa destrucció imminent. Per la nostra part, tenim gust especial en consignarli un modest recort en las planas d' aquesta Revista, y en animar desde ella als individuos del Centro artístich d' Olot pera que prosseguescan sos comensats estudis, dels quals tenen de sentirlosne grat tots los amants de la nostra patria.

*

*

Inseguint la delicada costum dels literats italians, ab motiu de las bodas del Dr. Salomone-Marino lo conegut escriptor de literatura popular Francesco Sabatini li ha dedicat una elegant edició de *La Lanterna*, rondalla popular siciliana, de la qual s' ha servit remetrens un exemplar. Acompanyan á la narració, escrita en dolcíssim dialech siciliá, algunas notas comparativas que demostran la coexistencia d' aquella en diversos païssos. Lo narrador s' ha des-cuydat de consignar que també á Catalunya existeix, en sa part sustancial al menos, la rondalla siciliana, desmentint lo que assegura en la nota 4.ª respecte á no habérsen publicada cap hont figure una llanterna encantada. Fa tres anys que 'l Sr. Maspons y Labrós publicá *Lo fanal marvellós (Lo rondallayre, 3.ª série, pl. 127)* que es, ab algunas variants, *La Lanterna* publicada per en Sabatini.

*

*

Lo 26 de Maig darrer celebrá son certámen poétich *Lo centro graciense* y ja ha publicat en un quadern de 84 planas las composicions premiadas, precedidas del entussiasta discurs llegit per lo President del Jurat D. Climent Cuspinera y la Memoria del Secretari D. Francisco Catarineu. Aixis com no som gayre partidaris de la multiplicat de certámens en un mateix punt, que equiparan los premis literaris á las condecoracions espanyolas, saludarém sempre ab aplauso la idea de que cada població, gran ó petita, celebre lo seu, propagant la afició á la bella literatura y despertant devegadas ab la ocasió y l' estímul forsas poéticas que en altre cas quedarian sense naixer.

Lo Centro graciense pot estar satisfet del resultat del que celebrá y de la importancia que meresqué de part dels poetas catalans. No 's desdenyaren alguns dels mes coneguts de concórrehi, ni de terciar ab los novells; lo volum publicat ho prova ab la colecció de firmas que s' hi llegeixen, de las quals tenen noticia nostres lectors per la relació de la festa publicada en un dels nostres números passats.

Inserta també al final lo discurs de gracias en octavas reals llegit per l' individuo del Jurat D. Francisco Puigjaner.—J. SARDÁ.

CORRESPONDENCIA

SR. DIRECTOR DE LA RENAIXENSA.

Reus 6 de Juliol de 1878.

MOLT senyor meu: Al despertarse la literatura catalana de sa llarga y narcòtica son, comensaren los que van dirigir lo renaixement per fer reviure l' institució dels Jochs Florals de Barcelona.

Segurament va ésser lo que millor podían fer, si per cas desconfiavan de la millora, porque al menys sigués duradera la moderna poesia catalana.

Al cambiar las tendras flors que l' ardenta imaginació dels poetas havían anat á buscar al jardí, sempre obert per ells y sempre tancat pels demás mortals de las Musas, ab flors eternas d' or y d' argent, semblava que 'ls donava tanta alegría y tantas forsas per guanyarne d' altrás, que pot ser no 'ls hi donaría res més.

Al exemple dels Jochs Florals no tardáren en obrirse certámens en altres llochs de Catalunya, y un d' ells fou lo celebrat ab motiu de la traslació de la Verge de Misericordia, á Reus en 1865.

Avuy que la nostra literatura es ja semblant á un arbre fort y d' espés fullám, que dona flors de tendres olors y fruyts de gust delicat, avants arrebasats per la tempesta y ara guardats per los bons fills de la terra, avuy tenim un gran nombre de certámens que s' efectúan tant á Barcelona com á fora.

La nostra ciutat, donchs, no podía pas restar en vergonyosa inacció, veyent á sos vehins de tots indrets fomentar ab los medis possibles las lluytas pecíficas dels sabis y dels poetas, y per xó enguany s' ha celebrat en lo Teatre Principal de la ciutat de 'n Mata y de 'n Fortuny, lo segon certámen que conta en sa historia.

La societat, pot ser més modesta de Reus, lo *Centro de Lectura*, societat que té per principal objecte lo foment de la instrucció entre la classe obrera fou la iniciadora d' aqueix certámen.

Lo *Centro de Lectura* demaná son poderós aussili al Excm. Ajuntament y á las demás societats de recreo, que son en gran nombre, perque l' esperit d' associació está molt desenvolupat á Reus.

Com se pot suposar, no van ésser desatesos los prechs del *Centro*, y la que premi oferir no podia, va ajudar ab suscripcions á fer menys pesats los gastos de la festa á la societat iniciadora.

Nou eran los premis qu' havían de concedirse. Lo premi de literatura va declarar-se desert, de manera que 's reduhiren á vuit los premis, cinch de poesia y tres de prosa. Dels vuit premis concedits ho podém ben dir ab orgull, set foren guanyats per catalans y solsament un per un escriptor gallego. Fou, donchs, una completa victoria per la poesia y la ciencia catalana, demunt de la castellana qu' era admesa també al certámen.

Fixada per lo diumenge 30 de Juny la festa de la repartició dels premis, va tenir lloch en lo Teatre Principal ab lo major lluhiment.

La presidencia estava en l' escenari, adornat ab flors naturals y en las parets del prosceni ab los retratos d' en Fortuny y Mata, rodejats de banderas nacionals y gallardets de diferents colors.

Eran las onse del matí quan arribá 'l Excm. Ajuntament al Teatre, ab lo jurat, juntas de las societats qu' havían contribuít á la festa y ab las autoritats militar y judicial. Acompanyava á la comitiva oficial la música del Excm. Ajuntament.

Estava 'l teatre ple del tot. Embellían l' aspecte general las moltes y bellas noyas, qu' ab la clássica mantellina blanca omplían las localitats.

Bastants forasters van venir, alguns d' ells molt coneguts en lo mon literari, entre 'ls quals varem tení 'l gust de saludar al director d' eixa Revista y als Srs. Estasen, Gallard, Roig (Rafel), Pau, Aldavert, Torres (P. A.), etc.

L' Excm. Sr. Alcalde d' aquesta ciutat D. Antoni Pascual, va comensar la festa ab un concís discurs, rebut ab grans picaments de mans.

Lo Sr. President del Jurat, D. Joseph Simó y Amat, llegí després un magnífich discurs en castellá en lo que, després de fer notar la coincidencia de que lo primer certámen se va celebrar en un dels salons de la casa de D. Fernando Miró, casa qu' ocupa avuy la societat promovedora del present certámen, va abogar per la creació, en la nostra ciutat, dels premis á la virtut; discurs que per lo triat del llenguatge y per la bona realisació general del assumpto, fou interromput moltes voltas per vivas mostrás d' aprobació y coronat á son acabament ab grans picaments de mans.

Tot seguit, lo conegut poeta y director del periódich *El Eco del*

Centro de Lectura de Reus, Sr. Martí Folguera, va donar lectura d'una discreta Memoria crítica de las composicions premiadas, com és costum en semblants casos.

Va procedirse desseguida á l' aubertura dels plechs que contenían los noms dels autors premiats, que resultaren ser los següents:

D. Jascinto Torres y Reyató, de Barcelona, per sa poesia catalana titulada *Atila*, lema *Flagell*, qu' alguns dels nostres lectors coneixeran per la lectura que feu d'ella lo Sr. Blanch en la vetllada literaria donada per la societat catalanista en lo Saló de Cent l' endemá dels Jochs Florals d' enguany, guanyá l' escribanía de plata, premi oferts per l' Excm. Ajuntament; no haventse presentat lo Sr. Torres á recullir-lo, fou llegida sa composició pel individuo del jurat don Joan Grau y Company.

Guanyá l' únich accéssit D. Francesch Ubach y Vinyeta per sa composició catalana *Lo cap-vespre*.

De la rosa d' or, premi de la societat *El Círculo*, ne fou mereixedora la poesia catalana titulada *La mort de David*, lema *Só mare avans qu' esposa*, de la quai ne resultá autor D. Angel Guimerá, 'l que 's presentá, entre 'ls picaments de mans, á recullir son premi; y va donar á llegir sa poesia á D. Antoni Aulestia y Pijoan.

Se concedí lo primer accéssit al ja mencionat Sr. Torres y Reyató per la poesia catalana *Viriat*.

Anónima era la poesia castellana *El castillo de Alburquerque*, premiada ab lo segon accéssit.

Lo premi extraordinari del *Centro de lectura* consistent en una edició dels poemas d' Homero, lo guanyá D. Manel Mata y Maneja, de Barcelona, per lo fragment d' un poema castellá *Mallorca*. No 's presentá. Va ésser llegida una petita part per lo membre del Jurat y director del Institut de 2.ª ensenyansa, D. Eugeni Mata.

D. Luis A. Mestre y Hernandez, de Vigo, obtingué *la ploma de plata y or*, dels catedrátichs del Institut, per sa poesia castellana *Epístola á Fabio*. Llegí la *Epístola* lo individuo del Jurat D. Pére N. Gay.

La composició, castellana també, *Un poeta de nuestro siglo* fou distingida ab lo primer accéssit, qual autor era D. Angel Lasso de la Vega.

D. Joan Manel Casademunt, de Barcelona, resultá ser autor de la poesia catalana titulada *Epístola satírica* que guanyá 'l segon accéssit.

Lo conegut dibuixant y caricaturista D. Apeles Mestres, de Barcelona, obtingué *lo pensament de plata y or*, de la societat «El Olimpo», per sas *Fábulas* catalanas, algunas de las quals foren llegidas per lo Secretari del Jurat D. Joseph Martí Folguera.

D. Enrique de Sierra Valenzuela resultá ser autor de la *Coleccion de fábulas* que guanyá 'l primer accéssit.

Fou concedit lo segon accésit á D. Artur Cuyás, de Nova-York, director de la *Llumanera* de dita ciutat per son *Manejo de fábulas*.

Extremament aplaudidas foren las composicions premiadas en especial las catalanas, principalment per son gran valor, y també per lo ben llegidas que foren per los senyors que s' en encarregaren.

Se procedí en acabat á obrir los plechs qu' acompanyavan los treballs en prosa premiats ab 125 pessetas cad' un.

Va guanyar lo premi de filosofia D. Pere Estasen, de Barcelona per sa *Teoría científica de la felicidad*. Lo jove y sabí positivista recullí son premi entre unánims picaments de mans de la concurrència.

A D. Bartomeu Galí, de Barcelona se va concedir l' únich accésit per sa *Teoría de la perfeccion*.

D. Pompeyo Gener, de Barcelona, per son treball titulat *La decadencia greco-romana* obtingué 'l premi d' historia.

Fou premiat ab accésit lo treball titolat *Una página inédita de la historia de Cataluña* qual autor era D. Salvador Llausás y Botey.

D. Joseph Casas y Barlosa, guanyá 'l premi de ciencias per son treball *La electrofonía*.

Va concedirs' lo primer accésit á D. Rafel Roig y Torres per son escrit *¿Hay alguna relacion entre el calor de que están dotados los astros y la gravitacion que ejercen?*

El Diluvio Universal, treball distingit ab lo segon accésit, es de D. Francisco Martí y Porta.

Ultimament l' individu del Jurat D. Isidoro Frias y Fontanilles recitá de memoria un magnífich discurs de gracias, en castellá, que promogué gran entussiasme en la concurrència. Un orador, y no d' últim ordre, mostrá qu' era en eix discurs, lo distingit catedrátich del Institut. Períodos ben rodonejats, graduacions magistrals, antítesis ben usadas, brillants comparacions, tot lo que distingeix á un bon orador abunda en son discurs; de manera que 's pot dir que fou digne coronament de la festa. Lo públich mostrá en alt grau s' aprobació no escassejantli 'ls picaments de mans.

Lo certámen del «Centro de Lectura» fou donchs, una festa qu' honrá á Reus y que recordarán ab goig tots los bons patricis.

De primer ordre son tots los treballs premiats, tant literaris com científichs, per lo cual no duptém en recomanar sa lectura, ja que segons nostras noticias serán publicats en un tomo que surtirá prompte á la llum.

Disposi de son amich

J. MIRÓ Y FOLGUERA.

NOVAS

UNA *Broma pesada* es lo títol de la heliografía aygafort de D. Francisco Casanova, jove pintor catalá, que 's doná á coneixer ja com á compositor de gran pit ab un de sos primers quadros, titulat: *Las vespres sicilianas*. Pensionat primer per un rich particular de esta ciutat, y despres per la Diputació de la provincia, ha produhit varias obras que mostran en ell grans qualitats y més grans esperansas de dibuixant y colorista. La Diputació posseheix del jove pintor catalá, *La mort del rey Ferrant d' Antequera*, y en l' actual exposició de Paris figura ab lluhiment un *Interior de Taller*, del mateix autor.

Está próxim á publicarse un volum de poesías ab lo títol de *Lo parch del Clot* degut á la ploma de D. J. J. Chinchilla.

Hem rebut lo número 38 de La Llumanera de Nova York en lo ques' hi contenen á mes d' un gran número de petits articles y poesías, de género humorístich escrits ab notable soltura, una biografía del mestre Casamitjana escrita per D. Joseph Rodoreda y un quadro de costums barceloninas de D. Rossendo Arús titulat *Lo dia de Sant Joan* en qui s' hi descubreix una notable observació. Publica també 'l retrato del Sr. Casamitjana, la fatxada del pabelló d' Espanya en la exposició de Paris, un projecte de monument á Cervantes, degut al artista valenciá Sr. Miranda, y un dibuix del Sr. Vayreda titulat *Tornant de la vila*, acompanyat d' una poesia del mateix títol del mentat Sr. Arús.

Lo dia 4 del present mes de Juliol s' obrí á Paris, baix la presidencia del Comte de Champagny, de l' Academia francesa, un *Congrés bibliográfich internacional* de gran interés pera las literaturas de tots los paissos d' Europa. Los trevalls á que 's dedica venen compresos dintre de 4 seccions, que 's nomenan: Moviment científich y literari, publicacions especials, bibliografía propiament dita y societats y relacions internacionals. En totas ellas se han de llegir importantíssimas memorias, per los principals escriptors francesos. D' aquestos, l' ilustrat Comte Puymaigre vîcepresident de la 1.ª secció,

ha vingut á esser nostre representant, ja que, se ha encarregat de donar compte al Congrés del estat de las literaturas del Migdia y dels periódichs espanyols. Per nostra part li regraciém los bons serveys que, com á ben coneixedor de la literatura catalana, li podrá fer.

En lo número 28 del any 2.ⁿ de *Lou Prouvençau* havem tingut la satisfacció de llegir un article crítich sobre *L'Atlántida* d'en Jasinto Verdaguer, degut á la ben tallada ploma del Comte Christian de Vilenovo-Esclapon, qui judica á dit poema com «*uno di premiéris obro qu' ague encaro la literaturo d' O.*»—També havém llegit de dit Sr. en lo *Messenger du Midi* que veu la llum á Montpeller, un juhi crítich de *Lou Pan dóu pécat*, drama provensal en 5 actes y en vers escrit per lo distingit poeta Theodor Aubanel y representat per primera vegada en lo Teatre de dita Ciutat, lo 28 del últim Maig, ab ocasió de las *Festas llatinas*. Aquest drama, fou lo 1.er que s' ha vist posat en escena desde que te lloch lo renaixement literari provensal.

Lo distingit compositor castellá D. Fermin Alvarez ha posat en música en forma de cansó una poesia titolada «Bressant» original del jove poeta D. Artur Gallard.

Per tota la próxima setmana se comensará á repartir als Srs. Adjunts lo tomo dels Jochs Florals corresponent al certámen d' enguany.

D. Víctor Balaguer ha dat lectura en un dels salons de l' aristocracia madrilenya d' una nova tragedia catalana que fou molt aplaudida: se titula *Julieta y Romeo*.

Ab lo fi de propagar la literatura catalana á Valencia alguns entusiastas fills d' aquella ciutat tractan de fundar una societat baix lo titol de Los fills de la Morta-Viva.

D. Francesch Matheu y Fornells ha dat á la estampa una colecció de poesías de las quals se 'ns ha fet molts elogis. Lo titula *Lo Reliquiari* y fou premiada en las últimas festas de Montpeller.

A Paris s' ha fundat una associació d' excursions artisticas, científicas é industrials presidida per M. Krantz y baix lo patronat dels Srs. Teisserenc de Bort y Bardoux. L' objecte es igual al de la d' aquesta ciutat y comensa los seus travalls ab motiu de l' exposició.

En l' Ateneo Obrer de Valencia D. Ramon Lladró ha dat lectura d' un poema catalá *Llucrecia profanada*.

S' están repartint las invitacions pera colaborar en lo *Calendari catalá* del any próxim á nom de D. Francesch Matheu qui está encarregat de la direcció del mateix. Abandonant l' idea dels últims anys se respectará d' avuy en avant en esta publicació la manera d' escriure dels seus autors.

També s' estan repartint las invitacions pera *Lo Rat penat* calendari catalá que publica á Valencia D. Constantí Llombart.

Ha mort en esta ciutat D. Anton Robert un dels Mestres d' obras

mes reputats de nostre país y autor de molts dels edificis que mes han contribuït á fer renaixer entre nosaltres lo bon gust en arquitectura.

La entrega 5.ª del *Album pintoresch-monumental de Catalunya* que está publicant l' *Associació catalanista d' excursions científicas* conté una vista heliogràfica del castell de Montsoliu. La ilustració francesa tracta de reproduhir algunas d' aquestas vistas.

Ha guanyat las oposicions de escultura á Madrit, consistentes en una pensió á Roma l' artista catalá D. Medart Sanmartí, que ja havia obtingut una segona medalla en l' última esposició d' aquella ciutat.

Se troba malalt de molta gravetat á Roma lo distingit escultor D. Manel Oms.

En la galería de la Casa de la Ciutat están exposats tres quadros del jove pintor Sr. Mas, pensionat á Roma per lo municipi, que cridan justament l' atenció del públich.

En lo solar que ha quedat sens edificar del enderrocament de la Ensenyansa s' hi han trobat diverses lápidas y fragments de columnas empotradas en un torreó, resto de la primitiva muralla.

Ab lo títol de *Flors boscanas* ha publicat D. Climent Cuspinera lo primer quadern del aplech de poesías que té dit senyor posadas en música, y 's proposa donar á llum.

En lo saló d' exposició de casa Parés figura una nova obra d' art, escultura de talla deguda al Sr. Vallmitjana. Lo nom del artista es prou pera acreditar l' execució, 'l saber fer que distingeix totas las obras del mateix artista y en grau superlatiu l' imatge de la *Puríssima Concepció* qu' es la nova estatua de que 'ns ocupém.

Perfectament posada, graciosament plegat son trajo, elegantment recullit son mantell, l' airosa figura sembla despendrers de son sustentacol pera llansarse al espay, sa ordinaria estancia. Feta pera ser portada en processó totas estas qualitats la farían una preciosa y nova creació si l' artista no hagués caygut en un defecte dificilíssim d' evitar en nostre temps, la falta de misticisme religiós. La elegancia del trajo, l' aire del moviment, la mitja rialla y lo graciós de la fesomia obtingut ab la predominancia de determinats elements de la mateixa y ab la rodonesa de carns fan á l' estatua que 'ns ocupa una mica massa d' aquest mon pera inspirar la severa tendresa del assumpto que representa.

Reconeixém, com ja havém dit, que 'l defecte es de nostre temps més que del Sr. Vallmitjana, que una vegada més ha acreditat sa original valentía y ser un dels primers escultors de nostra época.

Lo moviment artístich de Catalunya es cada dia més viu y més profitós en calitat. Cada dia los tresors que deixarà nostra generació á las venideras s' enriqueixen ab novas joyas, y entre tals be podém avuy col·locar lo nou retrato, obra de D. Francisco Masriera, representant una bella senyora d' esta ciutat. La riquesa de colorit, la galanura d' execució y de col·locació en escena; corresponent perfectament á la arrogant figura, assumpto principal del quadro, que elegantment vestida de seda blanca se destaca sobre un fondo obscur,

format per un entapissat roig y un biombo de laca japonesa ab daurats, en lo que s' hi reflecta suaument la llum. La figura está graciosa y naturalment sentada; sos peus descansan sobre un cuixí de satí rosa ab daurats guarnits, destacantse com lo baix del traje, sobre una alfombra vert fosch. Com accessori brilla ab luxuriant ufan una grossa toya de lilás blanchs y morats sostinguts per un ventrut gerro de gust indi. Tot lo moviment cromátich de tants distints elements está perfectament armonisat, á pesar de la brillantó dels diferents tons de que havém parlat. L' execució, portada á ultransa en lo cap, qu' es d' un parecut y d' un finit abmirables, es lliura y justa en los accésoris y la elecció d' aquets refinada.

Lo preciós vestit blanch adornat de marabus y ab forros morats, de per sí seria ja un modelo de bon gust, encara que no l' acompanyés l' encís de la bella pintura. En l' original taller del artista llú aquest quadro y altres dos, de que altra dia 'ns ocuparém, ab tot l' esclat d' un joyell. L' impressió no pot ser més grata; los quadros del senyor Masriera semblan tenir lo dó, com aquellas veus de que 'ns parla 'l poeta, d' alegrar l' aire que atravessa sa brillanta llum.

Lo cuadro del Sr. Masriera també té defectes. ¿Que no 'n té en las obras del millor artista? Hi ha, per exemple, un encaironat de marbre que desdiu per l' execució de lo demés, hi ha potser á primera vista alguna desproporció en la ben tallada figura... mes 'l fet es que 'l cuadro tal com es, acreditaría al Sr. Masriera si encara ho necessités.

Per últim sembla que 'ls escriptors madrilenys s' han adonat de que la literatura catalana no era una cosa tan despreciable com los hi habia paregut. Sentim que 'ls hi hagi calgut la lectura de las revistas estrangeras pera persuadírsen, mes siga com siga alegremnos d' aquest cambi, y, olvidant nostre just resentiment, enviem avuy al Sr. Revilla ja qu' ell es qui 'ns motiva aquestas ratllas nostre reconeixement mes afectuós.

Traduhirém pera satisfacció de nostres lectors alguns párrafos del article bibliográfich publicat en la Revista Contemporánea á propósit de las *Tragedias* de D. Víctor Balaguer:

«Debem confesarho. Los escriptors castellans no sempre hem sigut justos ab los catalans. Lo renaixement de sa literatura, fa anys iniciat, no ha merescut de nosaltres la simpática acullida á que tenia dret, ni l' atenció á que era acreedor.

Las llenguas y literaturas qu' havent sigut un temps nacionals passaren á ser provincials per lo natural desenrotllament de l' historia tenen dret indiscutible á conservar s' autonomia dintre de l' unitat nacional.

Al costat de la literatura propiament nacional, representada per la llengua castellana y cultivada per la major part de la Península, subsistirán d' avuy en avant ricas y floreixents literaturas provincials qu' espréssan aspectes importants y originals del carácter nacional. Dever nostre es depositar antigas preocupacions y saludar ab alegransa aquestos floreixements.

La literatura catalana pot representar un bell y original aspecte de la literatura patria. Otorgá á Espanya la naturalesa singulars privilegis y reüní en ella variadíssims caràcters y qualitats que doná á son geni nacional riquesa inestroncable. Be prou ho diuhen las llenguas diverses qu' en ella 's parlan.

Acábinse ja puerils antagonismes y antipatrióticas rivalitats y rebén nostres germans de Catalunya la felicitació carinyosa de sos germans de Castella. La política, la religió, la mateixa ciencia, divideixen als homes, que l'art los unesca y fassi que 'ls que 'n materia de veritat y del be no poden entendres s' entengan al menys en materia de bellesa.»

Ab aquest párrafo termena lo Sr. Revilla son article. Tant de bó que sas paraulas sigan atesas per los escriptors catalans.

S' ha constituhit lo jurat pera 'l certámen del Colegi Mercantil ab los Srs. següents: D. Antoni de Bofarull (president), D. Antoni Aulestia, D. Teodoro Baró, D. Pere Alsina y D. Carles Pirozzini (secretari).

L' associació per 'l foment de Bellas arts de Girona ha publicat la convocatoria per l' exposició d' enguany.

Ab l' estreno de la *Sonámbula* en lo teatre de Novetats la nit del 11 del corrent, s' ha acreditat nostra compatriota la Srta. D.ª Josepha de Senespleda, d' artista consumada. Lo públich ho conegué aixís dispensantli una entussiasta ovació com pocas artistas l' hajan obtinguda en nostra capital.

Felicitém á la Srta. Senespleda per aquest nou triomf afegit als molts que té recullits á dins y fora d' Espanya.

Se ha publicat lo fascicle II de la *Rivista di letteratura popolare*, quals articles principals son los següents: *Novelline di Santo Stefano di Calcinaia*, per A. de Governatis; *Saggio di canti popolari romani*, per F. Sabatini; *Antischi usi per la festa di mezz' Agosto in Palermo e in altri luoghi di Sicilia*, per G. Pitre; *Chansons populaires du pays Messin*, per lo Comte de Puymaigre; *Litteratura dos Cantos populares portuguezes*, per Theophilo Braga; *Saggio di guionchi e canti popolari fanciulleschi delle Marche*, per A. Gianandrea. A la vegada s' ocupa d' articles publicats per los Srs. Milá y Maspons sobre literatura popular catalana en las revistas del país y estrangeras.

Preguém als suscriptors de fora Barcelona, que nombren encarregats en esta ciutat pera recullir lo **LLIBRE D' OR**. La poca seguritat que hi há en lo ram de correus nos impossibilita 'l remetrels directament.

SUMARI

J. PELLA Y FORGAS.	Grans exemples.	1
O. Y.	Las Arts en la Exposició de Paris.	27
FRANCESCH MATHEU.	Marius.	33
JOSEPH FRANQUESA Y GOMIS.	La cansó del segador.	35
JOAN SARDÁ.	Bibliografía.	38
J. MIRÓ Y FOLGUERA.	Correspondencia.	40
	NOVAS.	44
	LLIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí).	